

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бізнес - адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

**Кваліфікаційна робота
магістра**

на тему Стратегія впровадження сучасних форм навчальної діяльності
в закладі загальної середньої освіти «Запорізький колегіум № 98» Запорізької
міської ради Запорізької області

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0739-зокс-з
спеціальності 073 Менеджмент освітньої програми
Менеджмент закладів освіти, культури та спорту
Іванова Ю.І.

Керівник доцент кафедри бізнес-адміністрування і
менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
кандидат економічних наук, доцент
Чкан А.С.

Рецензент завідувач кафедри бізнес-адміністрування
і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
доктор наук з державного управління, професор
Бікулов Д.Т.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет менеджменту

Кафедра бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності

Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр

Спеціальність 073 Менеджмент

Освітня програма Менеджмент закладів освіти, культури та спорту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

Д.Т. Бікулов

« ____ » _____ 2020 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Іванової Юлії Ігорівни

1. Тема роботи «Стратегія впровадження сучасних форм навчальної діяльності в закладі загальної середньої освіти «Запорізький колегіум № 98» Запорізької міської ради Запорізької області»

керівник роботи Чкан А.С., кандидат економічних наук, доцент кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, доцент

затверджені наказом ЗНУ від 02.06.2020 року № ____ 664-с

2. Строк подання студентом роботи ____ 23.11.2020 р.

3. Вихідні дані до роботи навчальні посібники, монографії, періодичні та аналітичні вітчизняні та зарубіжні матеріали, фінансова звітність підприємства, інтернет ресурси

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

2. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ «ЗАПОРІЗЬКИЙ КОЛЕГІУМ № 98»

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) .
15 таблиць
30 рисунків

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Чкан А.С., доцент		
2	Чкан А.С., доцент		
3	Чкан А.С., доцент		

7. Дата видачі завдання 20.04.2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи у наукового керівника.	20.04.2020	
2.	Затвердження змісту роботи.	30.04.2020	
3.	Огляд літератури за темою кваліфікаційної роботи.	30.04.20-16.05.20	
4.	Розробка чернетки I розділу кваліфікаційної роботи.	17.05.20-23.05.20	
5.	Написання I розділу кваліфікаційної роботи.	24.05.20-27.05.20	
6.	Збір розрахунково-аналітичного матеріалу за темою.	28.05.20-25.06.20	
7.	Розробка чернетки II розділу кваліфікаційної роботи	26.06.20-29.08.20	
8.	Написання II розділу кваліфікаційної роботи.	30.08.20-06.09.20	
9.	Розробка чернетки III розділу кваліфікаційної роботи	07.09.20-14.09.20	
10.	Написання III розділу кваліфікаційної роботи.	15.09.20-29.10.20	
11.	Оформлення кваліфікаційної роботи згідно вимог.	30.10.20-02.11.20	
12.	Попередній захист кваліфікаційної роботи.	09.11.2020	
13.	Проходження нормоконтролю.	09.11.20-22.11.20	
14.	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру.	23.11.2020	
15.	Захист кваліфікаційної роботи.	грудень 2020	

Студент _____
(підпис)

Ю.І. Іванова
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис)

А.С. Чкан
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

С.В. Маркова
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 68 с., 30 рис., 15 табл., 41 джерело.

Об'єкт дослідження: теоретико-методичні та практичні аспекти організації навчальної діяльності в Запорізькому колегіумі № 98 за умов використання сучасних інноваційних форм та методів навчання.

Предмет дослідження: сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів організації навчальної діяльності в Запорізькому колегіумі № 98.

Мета дослідження: визначення сутності та особливостей розробки та реалізації стратегії впровадження сучасних форм навчальної діяльності в закладі загальної середньої освіти «Запорізький колегіум № 98» Запорізької міської ради Запорізької області.

Методи дослідження: теоретичне узагальнення та порівняння, статистичний аналіз, системний підхід, формалізації та економіко-математичного моделювання.

В роботі визначено, що загальна середня освіта відіграє важливу роль в становленні особистості, формуванні базового рівня знань та ключових компетентностей. В роботі узагальнено основні складові структури навчального процесу, методи та форми організації навчальної діяльності. Особливу увагу приділено питанням організації дистанційної освіти, які є доволі актуальними на сучасному етапі. Узагальнено найбільш поширені у практичній діяльності форми on-line комунікацій.

Здобувачем проаналізовано основні показники сфери загальної середньої освіти України: кількість осіб, які здобувають освіту, педагогічних працівників, динаміка кількості закладів освіти за різними регіонами, в розрізі різних типів місцевості, структура джерел фінансування. Окрему увагу приділено питанням впровадження та реалізації дистанційної освіти в практиці закладів загальної середньої освіти. В роботі проаналізовано діяльність закладу загальної середньої освіти Запорізький колегіум № 98: структуру педагогічного персоналу, основні їх досягнення, структуру управління закладом.

В третьому розділі кваліфікаційної роботи проведено аналіз методичної роботи в Запорізькому колегіумі № 98. Виявлено, що методисти закладу значну увагу приділяють впровадженню в навчальний процес сучасних форм організації навчальної діяльності, здійснюють підтримку педагогічних працівників на всіх етапах діяльності. Проаналізовано практичні аспекти використання сучасних форм навчання та організації освітнього процесу.

На основі проведених досліджень розроблено стратегію впровадження сучасних форм навчальної діяльності, відповідно до якої на основі порівняльного аналізу визначені найбільш доцільні програмні продукти для використання в умовах дистанційної освіти: для забезпечення вебінарів та відеоконференцій, організації комунікаційного процесу, управління груповою діяльністю, проведення контролю. Оцінку результативності стратегії запропоновано здійснювати шляхом оцінки індивідуального рейтингу кожного учня та класу за розробленою системою.

**НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, МЕТОДИ, ТЕХНОЛОГІЇ, ФОРМИ НАВЧАННЯ,
ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА, ON-LINE СЕРВІСИ, РЕЙТИНГ**

ABSTRACT

Thesis for the Master's Degree: 68 p., 30 fig., 15 tab., 41 sources.

The object of the research: theoretical, methodical and practical aspects of organization of educational activity in the Zaporizhzhia Collegium № 98 in the conditions of use of modern forms and methods of teaching.

The subject of the research: a set of theoretical, methodological and practical aspects of organization of educational activity in the Zaporizhzhia Collegium № 98.

The purpose of the Thesis for the Master's Degree is to determine the essence and features of development and implementation of the strategy of introduction of modern forms of educational activity in the general secondary education institution «Zaporizhzhia Collegium № 98» of the Zaporizhzhia city council of the Zaporizhzhia region.

The research methods: theoretical generalizations, comparisons, statistical analysis, system approach, formalize, economic and mathematical modeling.

In the Thesis for the Master's Degree author defined that the general secondary education plays the main role in the formation of personality, of a basic level of knowledge and competencies. The author systematized the main components of the educational process: methods and forms of organization of educational activities. Particular attention is paid to the organization of the distance education, which is quite relevant today. The most popular forms of on-line communications in practice of distance education are generalized.

The author analyzed the results of general secondary education in Ukraine: the quantity of pupils, teachers, the dynamics of the number of educational institutions in different regions, the structure of funding sources. The main attention is paid to the analysis of implementation of distance education in the practice of general secondary education. The results of activity of Zaporizhzhya Collegium № 98 are analyzed: the structure of the pedagogical staff, their main achievements, the structure of the institution management.

In the third part of the thesis the analysis of methodical activity in Zaporizhzhya collegium № 98 is carried out. It is determined that the methodologists provide support to teachers at all stages of activity, pay the main attention to introduction of the modern forms of educational activity in the general secondary education institution.

On the base of analysis the strategy of introduction of modern forms of educational activity is carried out. On the basis of the comparative analysis the most expedient software products for use in the conditions of distance education are defined: for the providing of webinars and video conferences, organization of the communication process, management of group activities, controlling. The rating system as the method of evaluation of the effectiveness of the strategy is worked out.

EDUCATIONAL ACTIVITY, METHODS, TECHNOLOGIES, FORMS OF LEARNING, DISTANCE EDUCATION, ON-LINE SERVICES, RATING

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА.....	2
РЕФЕРАТ	4
АВСТРАСТ	5
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ	11
1.1 Загальна середня освіта в структурі освіти України	11
1.2 Методи та форми організації навчальної діяльності в закладах середньої освіти	15
1.3 Дистанційна освіта та її перспективи в загальній середній школі	19
РОЗДІЛ 2 СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ.....	24
2.1 Освіта в Україні: стан та перспективи.....	24
2.2 Стан та тенденції запровадження та використання сучасних методів та технологій навчання в сфері загальної середньої освіти	29
2.3 Загальна характеристика закладу загальної середньої освіти «Запорізький колегіум № 98».....	33
РОЗДІЛ 3 СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ «ЗАПОРІЗЬКИЙ КОЛЕГІУМ № 98».....	38
3.1 Організація методичної роботи в закладі середньої освіти «Запорізький колегіум № 98».....	38
3.2 Практичні аспекти використання сучасних форм навчання та організації освітнього процесу в Запорізькому колегіумі № 98.....	41
3.3 Стратегічні напрямки впровадження сучасних форм організації навчальної діяльності в запорізькому колегіумі № 98.....	46
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	58
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	64

ВСТУП

Базовою передумовою високого рівня розвитку суспільства є рівень розвитку кожного окремого громадянина. Суттєву роль у його становленні, формуванні базового рівня знань та навичок, забезпеченні різнобічного розвитку, вихованні та соціалізації відіграє загальна середня освіта, яка є основною базовою ланкою навчання в Україні.

На сучасному етапі відбуваються значні зрушення в зміні характеру організації навчальної діяльності в закладах загальної середньої освіти. Це зумовлено об'єктивною необхідністю запровадження змішаної та дистанційної освіти, яка кардинально змінює звичний характер організації взаємодії вчителів та учнів. Важливе значення набувають дослідження щодо запровадження в діяльності закладів загальної середньої освіти сучасних інноваційних форм навчання, які мають високий рівень інтерактивності, дозволяють здійснювати віддалену взаємодію вчителя та учнів.

Важливу роль в здійсненні досліджень та розробці методичних рекомендацій щодо запровадження новацій в сфері загальної середньої освіти відіграють фахівці Міністерства освіти і науки України, представники громадських об'єднань «Дія», «Смарт-Освіта», Міжнародний фонд «Відродження».

Питаннями організації навчального процесу в загальній середній школі займалися провідні вітчизняні вчені. Барадія Н.Г., Радченко М., Головань М.С., Пушкарьова Т. досліджували питання формування компетентностей учнів під час навчання. Хомишин І., Подимова Л.С., Шубак Г., Зайченко І.В. в якості пріоритетного об'єкту своїх досліджень обрали вивчення специфіки організації навчальної діяльності, систематизації методів навчальної діяльності, специфіки її організації.

Умови пандемії змусили науковців здійснювати нові дослідження, об'єктом яких стали розробка та специфіка застосування сучасних методів та

форм організації дистанційної та змішаної освіти. В даному аспекті заслуговують уваги роботи Дмитрової Л., Кузнецової Т.В., Лотоцької А., Пасічник О., Гриневич Л.

Не зважаючи на активізацію наукових досліджень щодо впровадження сучасних форм навчальної діяльності, які мають значну практичну цінність в умовах дистанційної та змішаної освіти, проблеми їх реального впровадження в навчальний процес закладів загальної середньої освіти все ще залишається ускладненим. Вчителі не володіють в достатньому обсязі необхідними методичними рекомендаціями та інструкціями щодо застосування тих чи інших форм навчальної діяльності, їх практичної цінності.

Розробка заходів щодо реалізації ефективного навчального процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання за рахунок використання найбільш дієвих сучасних форм навчальної діяльності визначають тему та мету кваліфікаційної роботи магістра.

Метою дослідження є визначення сутності та особливостей розробки та реалізації стратегії впровадження сучасних форм навчальної діяльності в закладі загальної середньої освіти «Запорізький колегіум № 98» Запорізької міської ради Запорізької області.

В кваліфікаційній роботі магістра, відповідно до поставленої мети, сформульовано такі завдання:

- визначити місце загальної середньої освіти в структурі освіти;
- систематизувати методи та форми організації навчальної діяльності в закладах середньої освіти;
- з'ясувати сутність та значення дистанційної освіти та її перспективи в загальній середній школі;
- дослідити стан загальної середньої освіти в Україні, визначити перспективи її розвитку;
- проаналізувати стан та тенденції запровадження та використання сучасних методів та технологій навчання в сфері загальної середньої освіти;

- охарактеризувати основні напрямки та результати діяльності закладу загальної середньої освіти Запорізький колегіум № 98;
- проаналізувати рівень та ефективність методичної роботи в закладі середньої освіти Запорізький колегіум № 98;
- дослідити практичні аспекти використання сучасних форм навчання та організації освітнього процесу в Запорізькому колегіумі № 98;
- розробити стратегію впровадження сучасних форм організації навчальної діяльності в Запорізькому колегіумі № 98.

Об'єктом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти організації навчальної діяльності в Запорізькому колегіумі № 98 за умов використання сучасних інноваційних форм та методів навчання.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів організації навчальної діяльності в Запорізькому колегіумі № 98.

Інформаційною базою дослідження кваліфікаційної роботи магістра є: звітність органів збору та систематизації статичних даних, дослідження провідних вчених України та світу з питань організації навчальної діяльності, підвищення педагогічної майстерності вчителів, електронні ресурси мережі Інтернет.

Основою для виконання поставлених завдань використовувалися методи: пошуковий по наявній методичній та науковій літературі із аналізом знайденого матеріалу, порівняння, класифікація, з'ясування причинно-наслідкових зв'язків, анкетування, спостереження, аналіз результатів діяльності провідних вчених-економістів в області економіки та управління.

Наукова цінність результатів дослідження кваліфікаційної роботи магістра полягає в розробці стратегії впровадження сучасних форм організації навчальної діяльності в Запорізькому колегіумі № 98 .

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій та методичних положень, які можуть бути використані у практичній діяльності навчального закладу Запорізький колегіум № 98 з

метою підвищення ефективності його діяльності, запровадження дистанційної освіти, найбільш ефективного використання існуючих інноваційних та сучасних методів, форм та технологій навчання.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційні робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків і рекомендацій, переліку посилань. Загальний обсяг роботи – 68 сторінок, перелік посилань 41 найменування.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

1.1 Загальна середня освіта в структурі освіти України

Освіта є основою формування потужної та міцної держави, яку формують творчі та професійні особистості, що володіють ґрунтовними знаннями. Базою для оволодіння початковими знаннями, які отримують діти, є родина, яка закладає основні цінності, формує у кожного розуміння «що таке добро, що таке зло». Однак, в подальшому кожна дитина потрапляє у доросле середовище, розпочинає власну самосійну діяльність – здобуття освіти, яке триває впродовж всього життя. На цьому етапі вже відбувається формування особистості, громадянина, а в подальшому професіонала.

Метою отримання освіти є різносторонній розвиток кожного окремого індивідуума, формування його як особистості, яка володіє комплексом інтелектуальних, розумових, фізичних, ціннісних характеристик, які є необхідними для забезпечення постійного саморозвитку та самовдосконалення, створення інтелектуальних продуктів, спрямування своєї діяльності на користь інших членів суспільства. забезпечення розвитку держави [1]

На початкових етапах формування особистості важливу роль в процесі навчання відіграє загальна середня освіта, яка є невід’ємним елементом структури освіти України (рис. 1.1).

Відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» заклад загальної середньої освіти – це юридична особа, основним видом діяльності якої є освітня діяльність, що провадиться на певному рівні (рівнях) повної загальної середньої освіти [2]. Загалом можна виокремити три рівні загальної середньої освіти: початкова, базова середня, профільна середня.

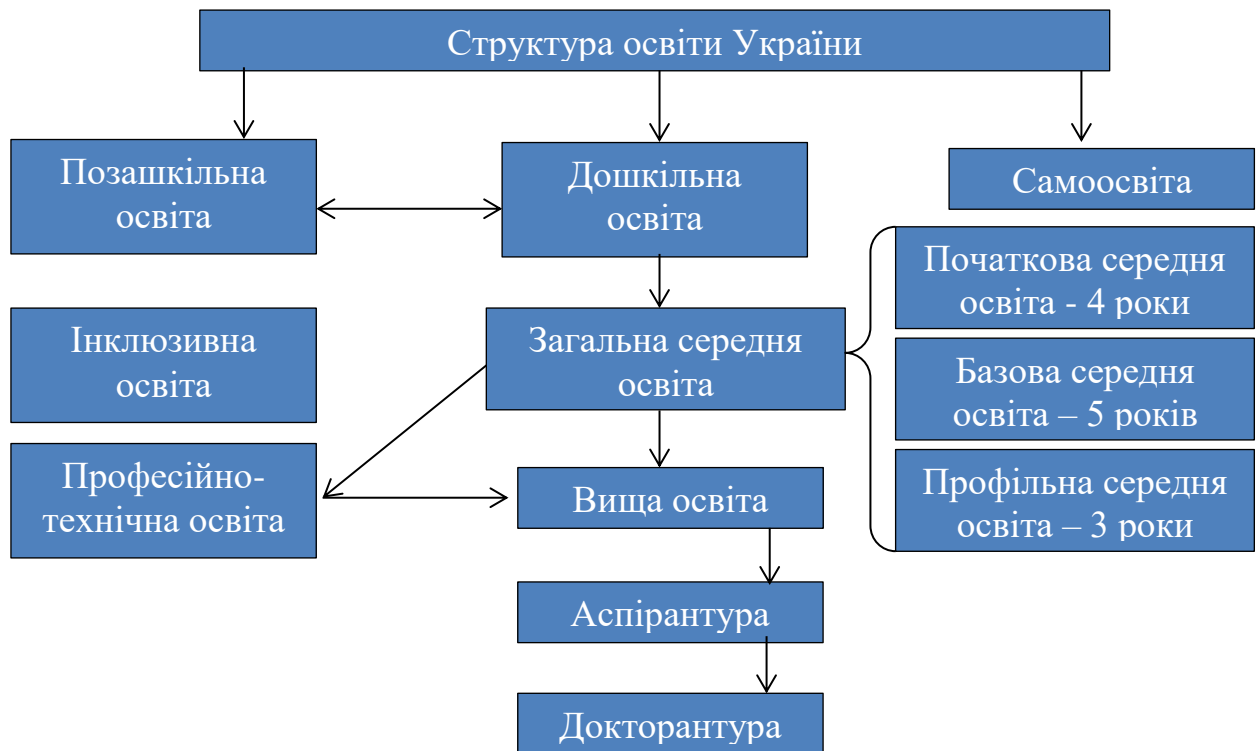

Рисунок 1.1 – Структура освіти України [3]

Мета загальної середньої освіти полягає в здійсненні заходів, що орієнтовані на соціалізацію кожної окремої особистості, формування в неї здатності до життя в громадянському суспільстві, взаємодії з усіма його учасниками. Важливим є формування в процесі навчання у осіб прагнення до розвитку, вдосконалення, підвищення потенціалу, готовності до здійснення обґрунтованого вибору щодо організації власного життя, здійснення трудової діяльності, реалізації активної життєвої позиції.

Загалом загальна середня освіта спрямована на досягнення ключових компетентностей кожним учасником освітнього процесу (табл. 1.1).

На сучасному етапі відбувається активна діяльність щодо вдосконалення та реформування системи загальної середньої освіти в Україні. Перший крок здійснено за рахунок прийняття нової редакції Закону «Про загальну середню освіту» в 2020 р.

Базовими питаннями, які врегульовані нормами нового закону є:

– кількість учнів к класах: від 5 до 24 учнів в молодшій школі; від 5 до 30 учнів в старшій школі;

Таблиця 1.1 – Формування компетентностей здобувачів загальної середньої освіти [4-7]

Компетентність	Предмет	Результати навчання
Мовленнєва та інформаційно-комунікаційна	Українська мова та література Російська мова Зарубіжна література Іноземна мова Інформатика	- вільне володіння державною мовою; - здатність спілкуватися рідною та іноземною мовами; - здатність знаходити, розуміти, оцінювати та застосовувати інформацію в різних формах для розв'язання особистих, соціальних або глобальних проблем; - застосування програмних продуктів, комп'ютерної техніки для обробки інформації, знакових систем; - уміння самостійно здійснювати пошук інформації, здійснювати її систематизацію та організувати її зберігання
Математична	Математика Алгебра Геометрія	- уміння логічно розмірковувати, володіння фаховою термінологією; - уміння користуватися знаковою та графічною інформацією; - здатність використовувати математичні методи та моделі для розв'язання практичних задач
Природничо-наукова та екологічна	Природознавство Фізика Хімія Біологія Валеологія Безпека життєдіяльності	- уміння відслідковувати стани різних компонентів середовища, здійснювати аналіз його стану; - здатність формувати припущення та робити висновки на основі дослідів, спостережень, експериментів; Уміння здійснювати самопізнання та пізнання навколишнього середовища шляхом спостереження та дослідження
Соціальна та культурна	Правознавство Етика	- формування навичок роботи в групах, співпрацювати з іншими особами; - набуття позитивного досвіду самопізнання й самовираження
Фінансова грамотність та підприємливість	Економіка	- знання фінансової та економічної термінології; - уміння приймати рішення щодо доходів, заощаджень, формування бюджету, накопичення коштів; - уміння оптимізувати співвідношення між заощадженнями й споживанням; - здатність розробляти фінансові плани як інструментів управління особистими фінансами

– запровадження вільної траєкторії навчання: можливим є обрання індивідуальної траєкторії навчання, в тому числі шляхом обрання надомної форми навчання за умови зобов'язання двічі на рік задавати атестаційні роботи;

– керівництво закладами освіти: обмеження щодо зайняття посади не більше двох термінів підряд; укладання угоди з директором-пенсіонером максимальною тривалістю 1 рік, а не 6;

– мова підготовки: навчання в закладах освіти може здійснюватися відповідно до однієї з трьох можливих моделей (навчання рідною мовою, для шкіл з мовою національних меншин, для решти національних громад України);

– свобода вчителя: надання вчителям можливості створювати авторські навчальні програми та системи оцінювання (в межах 12-бальної шкали) [8].

Основною новацією сучасного освітнього простору в сфері загальної середньої освіти є запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [9].

Рисунок 1.2 – Ключові компоненти НУШ [9,10]

1.2 Методи та форми організації навчальної діяльності в закладах середньої освіти

Процес навчання – це пізнавальна діяльність, що чітко організована та розпланована, передбачає налагодження спільної діяльності між вчителем та учнями, які відповідно виконують функції з викладання та засвоєння знань.

Для більш конкретного розуміння сутності процесу навчальної діяльності доцільно узгодити його складові схематично (рис. 1.3).

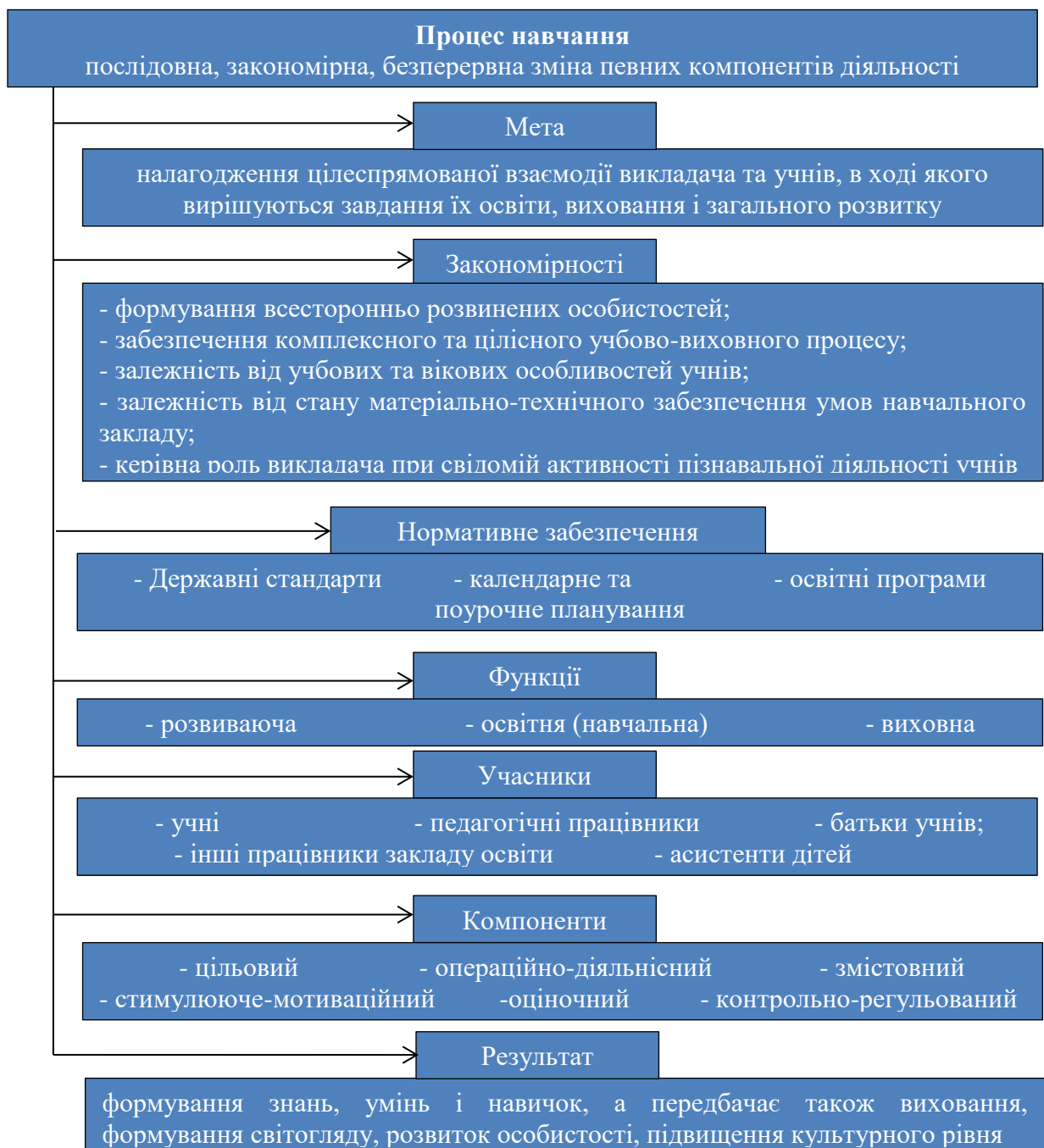

Рисунок 1.3 – Структура навчального процесу [2, 11, 12]

Успішність та результативність реалізації процесу навчання забезпечується дотриманням сукупності базових принципів (рис. 1.4).

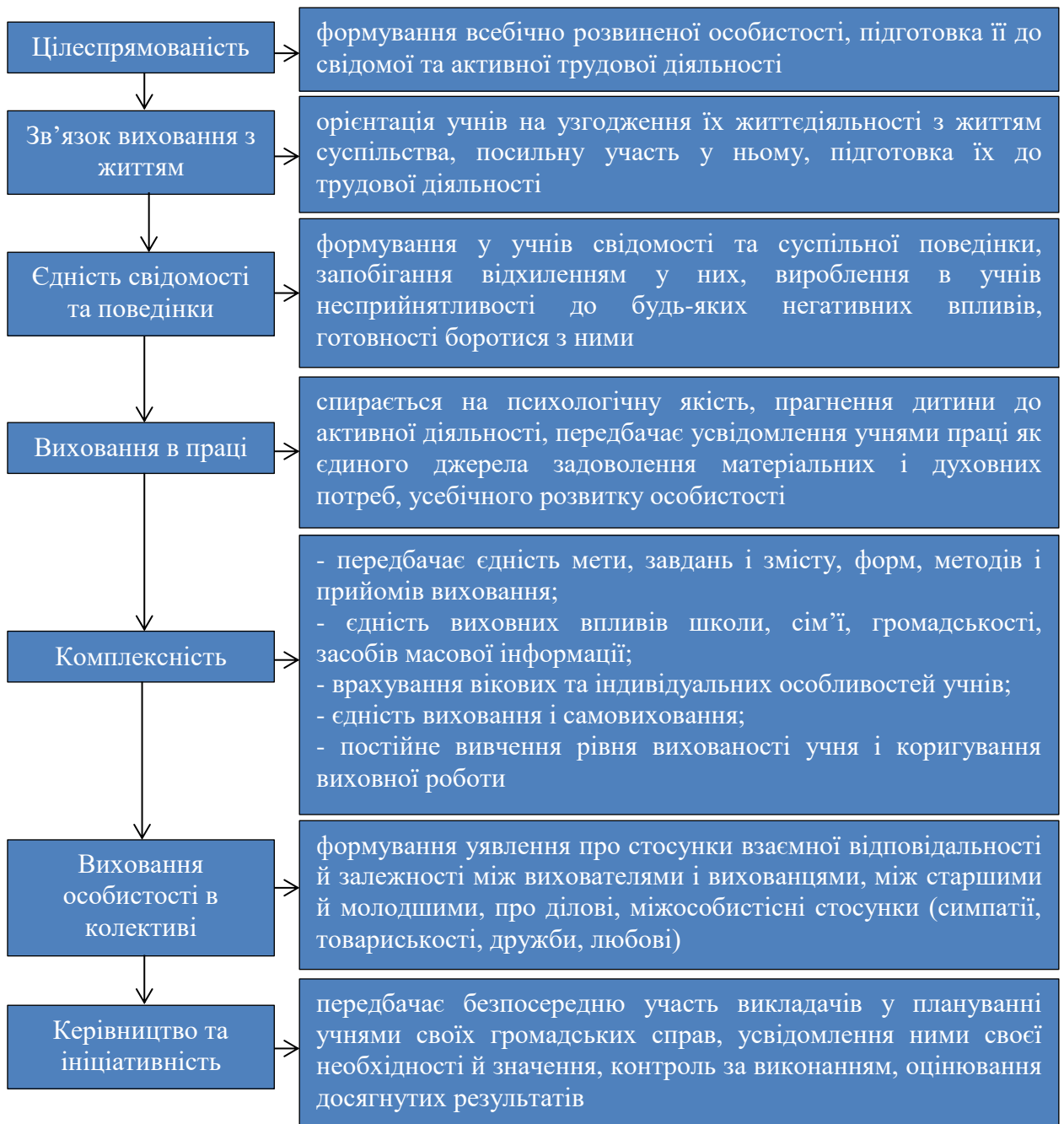

Рисунок 1.4 – Принципи організації ефективного процесу навчання [13]

Організація навчального процесу може здійснюватися у різних формах, основними з яких є групова, індивідуальна та фронтальна (рис. 1.5). Головним чином вони різняться способом взаємодії вчителя та учнів, які можуть працювати як кожний індивідуально, невеликими групами чи в змішаному форматі. Кожний з даних способів організації навчальної

діяльності має свої переваги та недоліки, однак всі вони періодично повинні застосовуватися в процесі реалізації процесу навчання в загальній середній школі.

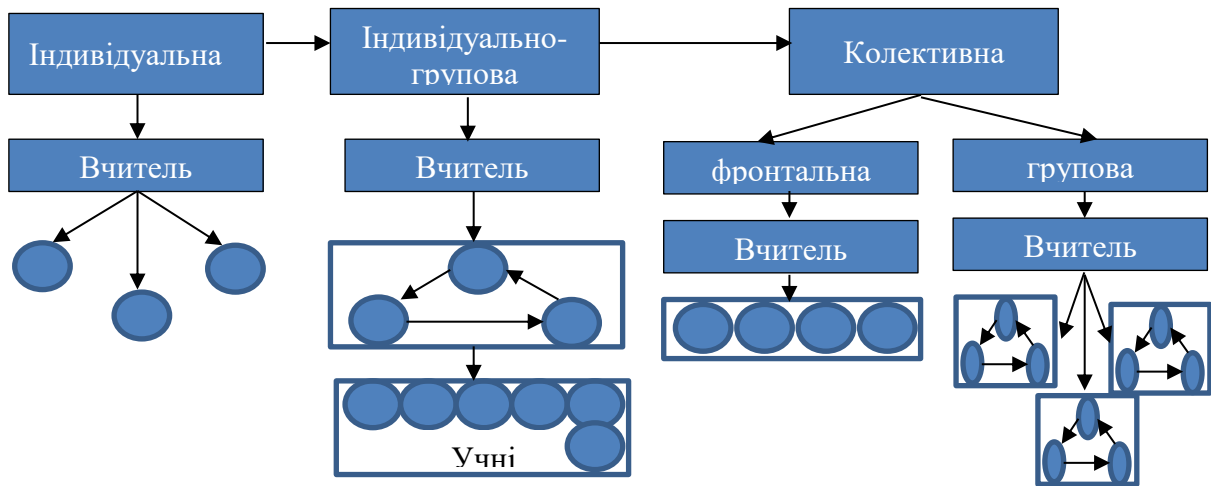

Рисунок 1.5 – Зв'язок форм організації навчальної діяльності [

Даний розподіл форм організації навчальної діяльності не є унікальним. Різні науковці виокремлюють також інші форми організації навчальної діяльності (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Підходи до класифікації форм організації навчальної діяльності [15]

Автор	Види
Ніколаєва Т.М.	загальнокласна: сукупна, колективна
Мальований Ю.І.	- колективна: фронтальна, групова, робота в парах; - індивідуальна
Сікорський П.І.	- групова: фронтальна, фронтально-колективна, колективна - індивідуальна: фронтальна, індивідуально-груповою, індивідуально-диференційовано-груповою
Рабунський Є.С.	- індивідуальна: окремого учня, одночасна робота одного учня з іншими учнями класу чи групи, різне за часом виконання роботи
Бурлака Я.І.	індивідуальна, індивідуально-груповою, індивідуально-фронтальна, колективно-груповою, колективно-фронтальна

Кожна із зазначених форм роботи використовується в процесі організації навчальної діяльності. Під час організації роботи вчителя з учнями використовуються різні методи навчання, які орієнтовані на засвоєння учнями тих чи інших знань, формування у них певних практичних навичок.

Індивідуальна форма є способом самостійного виконання завдань учнями. Більшість із завдань є розробленими спеціально для певного учня, враховує рівень його підготовки та можливості до засвоєння знань. До основних форм роботи можна віднести роботу з підручниками, навчальними посібниками, методичними матеріалами, вирішення задач, здійснення переказів, написання творів, есе, рефератів, здійснення експериментів, спостережень.

Фронтальна форма передбачає одночасну участь всіх учнів, які спільно виконують завдань, спільно в групах обговорюють проблемні питання, розв'язують завдання, виконують спостереження, готують проекти, творчі роботи. Така форма засвоєння знань здійснюється у формі проблемного, інформаційного, репродуктивного, пояснювально-ілюстративного та творчого навчання [16].

Кожна із зазначених форм організації навчальної діяльності передбачає застосування різних методів навчання, які можна класифікувати за різними ознаками (рис. 1.6).

Рисунок 1.6 – Класифікація методів навчальної діяльності [17]

1.3 Дистанційна освіта та її перспективи в загальній середній школі

Сучасним напрямком організації навчальної діяльності в загальній середній школі є запровадження змішаної та дистанційної форм освіти через запровадження певних обмежувальних заходів в Україні та світі в цілому, що орієнтовані на стримування поширення пандемії COVID-19.

Дистанційна освіта – це форма організації навчальної діяльності, за умов якої вся навчальна діяльність, або її частина здійснюється за умов активного використання сучасних інформаційних технологій та засобів зв'язку, передбачає, що учасники навчального процесу є територіально віддаленими один від одного [18].

Не зважаючи на наявність певних переваг (необмежений доступ до навчального процесу учасників, навіть за умов хвороби, доступність навчальних матеріалів в будь-який час, мобільність, сприятливе середовище, в якому отримуються знання), даний від навчання має характеризується цілою низкою недоліків та проблем в реалізації (рис. 1.7).

Рисунок 1.7 – Проблеми, що пов'язані з впровадженням та реалізацією дистанційного навчання [8, 19]

Запровадження дистанційного навчання вносить певні корективи в перелік принципів організації навчальної діяльності (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Сучасні та класичні принципи навчальної діяльності [18]

Класичні	Сучасні	Сутність
- природовідповідності - науковості та доступності - наочності - активності та свідомості - системності - послідовності та систематичності - зв'язок теорії з практикою	інтерактивності	активна взаємодія та спілкування вчителя з учнями
	адаптивності	більш вільний вибір учнем способу та часу для засвоєння навчального матеріалу
	гуманістичності	забезпечення максимально сприятливих для навчання умов, формування у учасників навчального процесу моральних якостей, цінностей, індивідуальності
	пріоритетність педагогічного підходу	обрані навчальні технології, методи навчання та дидактики визначаються, розробляються та застосовуються викладачем
	педагогічна доцільність	викладач ґрунтовно підходить до вибору методу навчання, засобів організації дистанційного навчання, враховуючи переваги та недоліки кожного з них
	вибір змісту освіти	відповідність методів та способів організації навчання вимогам нормативних стандартів та інструкцій
	захист інформації	забезпечення конфіденційного та безпечного зберігання розроблених методичних матеріалів вчителя
	стартовий рівень освіти	передбачає у учнів початкового рівня знань щодо володіння сучасними інформаційними технологіями, які використовуються в навчальному процесі
	відповідність технології навчання	адекватність обраних та запроваджених методів та форм дистанційного навчання типу знань, які здобувають учні
гнучкість і мобільність	формування баз завдань та навчальних матеріалів, організація їх накопичення та зберігання з метою доступу до них в майбутньому, їх корегування та доповнення	

На державному рівні розроблені методичні матеріали [21, 22, 23], у яких систематизовано нормативну інформацію щодо організації та реалізації дистанційного навчання в умовах загальної середньої школи.

Найбільш складним етапом у впровадження дистанційного навчання є не стільки розробка та підготовка навчального матеріалу, скільки обрання найбільш доцільної технології та засобу організації дистанційного навчання, проведення занять, контролю рівня засвоєння знань учнів.

Обрані засоби та технології повинні відповідати вимогам відповідності матеріалу, що викладається; зрозумілості щодо користування для учнів; універсальністю; доступністю.

Основні та найбільш поширені засоби організації on-line комунікацій вчителя та учнів під час дистанційного та змішаного навчання систематизовано на рис. 1.8.

Рисунок 1.8 – Основні форми on-line комунікацій в дистанційному навчанні [20]

Результативність та ефективність роботи тієї чи іншої форми організації навчальної діяльності залежить безпосередньо від цифрового інструментарію, який використовується вчителем, його доступності для учнів, його функціональності. Загалом існують різні види цифрових технологій забезпечення навчання, що різняться за типом інформації, яка вивчається:

- аудіо- та відеоконференції;
- проведення контролю знань студентів, опитувань;
- створення та захист творчих проектів, їх візуалізації та захист;
- накопичення та зберігання інформації.

Таблиця 1.4 – Цифрові інструменти для організації дистанційної навчальної діяльності учнів [21]

Цільове призначення	Приклади цифрових інструментів
Організація вебінарів	Zoom, Google Meet, Skype, Cisco Webex, Meetings
Спілкування через месенджери	Viber, WhatsApp, Telegram, Stack
Управління груповою роботою	Microsoft Teams, Granatum, TrainingsSpace
Залучення та проведення опитувань	Kahoot!, Quizizz, Socrative, Pickers
Спільна робота з документами	Notion, G Suite
Інструменти для візуалізації	Easel.ly, Google Charts, Canva, Piktochart
Інструменти для опитування	Classtime, Google Forms, EDPuzzle, ClassMaker
Створення презентацій	Prezi, Moovly, Emaze
Створення ментальних карт	MaindMaister, XMind, Mindjet Google, FreeMind
Хронологія подій	Timeline JS, Tiki-Toki, TimeToast
Хмарини слів	Tagul, Tagxedo, Wordclouds
Віртуальні цифрові дошки	WikiWall, Tutorsbox, Padjet, Popplet, Twiddla

Важливим в процесі організації дистанційного навчання є визначення певного інструменту чи їх сукупності, які будуть використовуватися в навчальному процесі більшістю викладачів в межах одного навчального закладу. Це, по-перше, полегшить роботу власне самих вчителів, створить можливості для вільного обміну досвідом, напрацюваннями. По-друге, полегшить роботу учнів, знизить рівень їхнього стресу через необхідність одночасного опановування великої кількості нових технологій та інструментів навчання.

Традиційним результиуючим показником ефективності здійснення навчання є показники якості (Кя) та результативності (Кр) учнів [23].

$$K_p = \frac{12n+11n+10n+9n+8n+7n+6n+5n+4n+3n+2n+1n}{12N}, \quad (1.1)$$

$$K_y = \frac{12n+11n+10n+9n+8n+7n}{12N}, \quad (1.2)$$

де n – кількість учнів в загальній сукупності, які мають заданий бал;

N – загальна кількість учнів, результати навчання яких оцінюються.

Розрахунок даних показників базується на оцінюванні знань та досягнень учнів вчителем за 12-бальною шкалою, відповідно до якої рівень

знань учнів оцінюються за чотирма рівнями: початковий, середній, достатній, високий [24].

Не зважаючи на достатню конкретність зазначених показників, не може свідчити про дійсну ефективність чи неефективність навчальної діяльності. Оскільки навчання має також певні процесуальні та психологічні компоненти та аспекти. Саме тому доцільним при здійсненні оцінки якості організації навчальної діяльності, застосування тих чи інших методів та інструментів навчання є використання комплексу показників (рис. 1.9).

Рисунок 1.9 – Блоки та критерії оцінки якості освіти (за Ю.А. Конаржевським) [25]

Відповідно до зазначеної системи та сукупності показників «блок 1» орієнтований на визначення рівня підготовки учнів, відповідно інші три блоки передбачають здійснення оцінки рівня організації процесу навчання, координації дій всіх суб'єктів, що залучені до нього.

РОЗДІЛ 2

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ
НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

2.1 Освіта в Україні: стан та перспективи

В Україні кількість осіб, які здобувають освіту є практично незмінною. У 2014/2015 н.р. загальна кількість здобувачів освіти складала 7056,77 тис.осіб, а в 2019/2020 н.р. 7054,35 тис.осіб. Також більш-менш стабільною є структура осіб, які здобувають освіту, відповідно до її рівня (рис. 2.1).

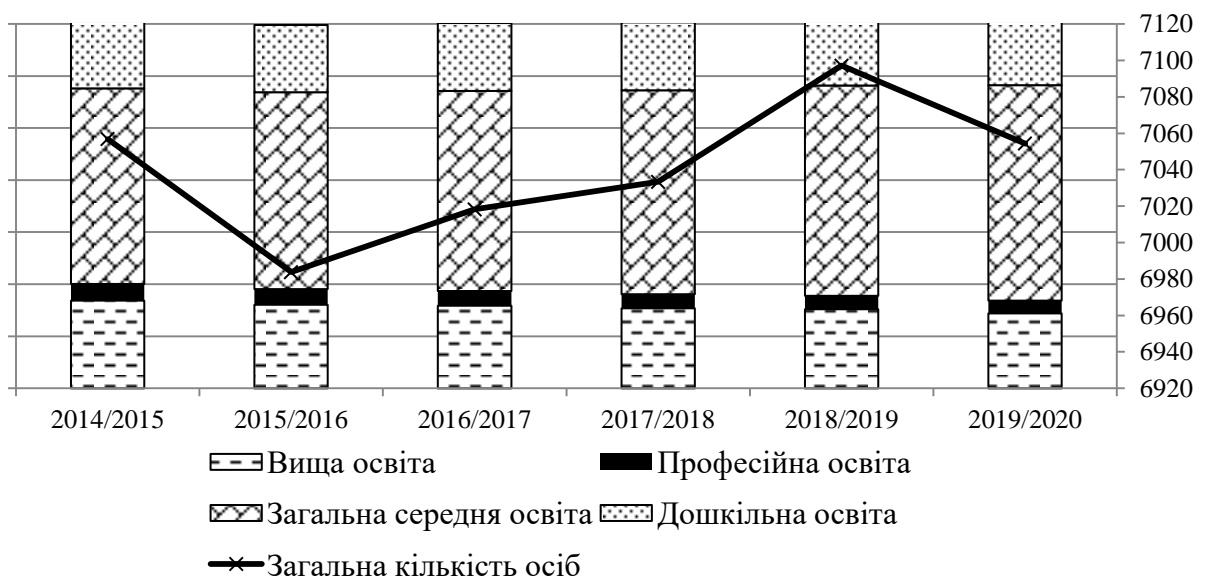

Рисунок 2.1 – Кількість осіб, які здобувають освіту за різними рівнями (тис.осіб) [26]

Найбільшу частку серед осіб, які здобувають освіту є учні загальноосвітніх середніх навчальних закладів. Це пояснюється обов'язковістю загальної середньої освіти для громадян України.

Структура закладів загальної середньої освіти в країні наразі перебуває в стані певного реформування, метою якого є оптимізація їх структури:

закриття малокомплектних закладів освіти, скорочення кількості закладів вечірньої форми навчання (рис. 2.2).

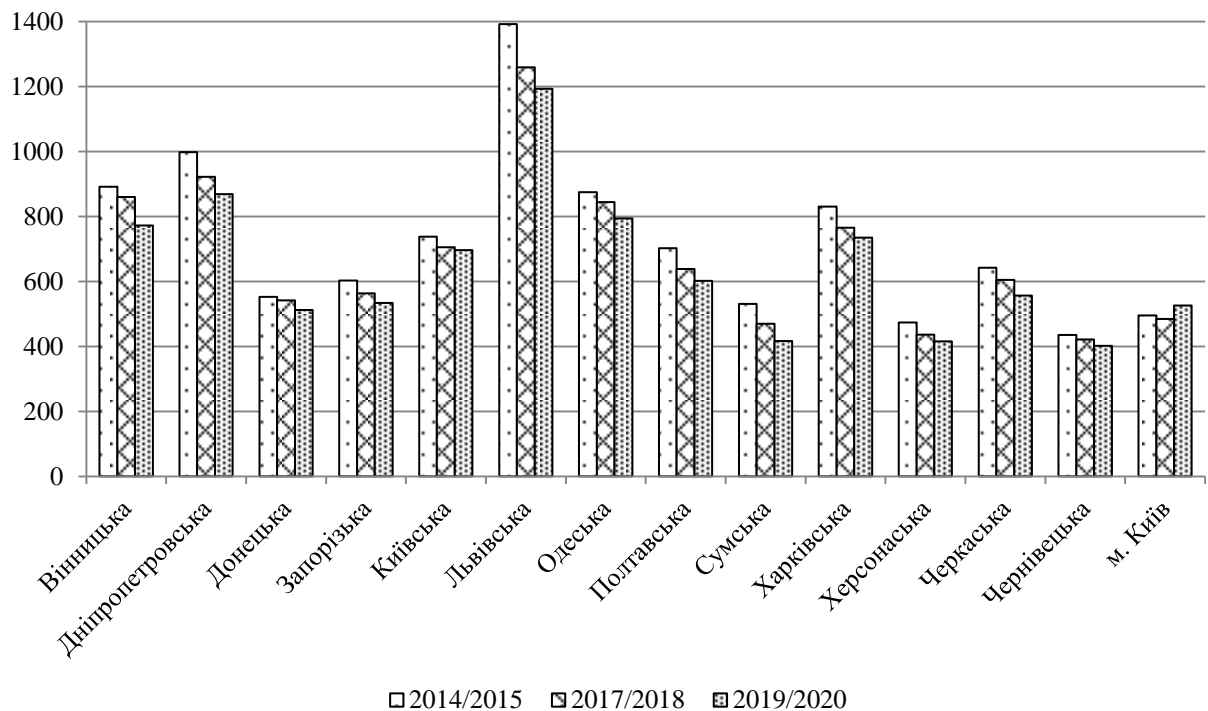

Рисунок 2.2 – Динаміка кількості закладів загальної середньої освіти за основними регіонами України, шт. [27]

Загалом майже для всіх областей характерним є скорочення кількості закладів середньої освіти в середньому на 13 %. Виключенням є тільки м. Київ, де кількість закладів зросла на 6,3 % (з 495 закладів в 2014/2015 н.р. до 526 в 2019/2020 н.р.). Найбільша кількість закладів загальної середньої освіти в Львівській області – 1193 в 2019/2020 н.р., що складає майже 7,8 % в загальній сукупності по Україні.

Найбільша кількість закладів загальної середньої освіти (рис. 2.3) функціонує в сільській місцевості (65 %), однак при цьому більшість з них є малокомплектними. Про це свідчить той факт, що кількість учнів в закладах сільської місцевості (18 %) є меншою за кількість учнів в міських закладах загальної середньої освіти (82 %). В середньому в міській місцевості наповнюваність одного закладу загальної середньої освіти становить близько 272,5 осіб, в той час як в сільській місцевості – 124,9 особи.

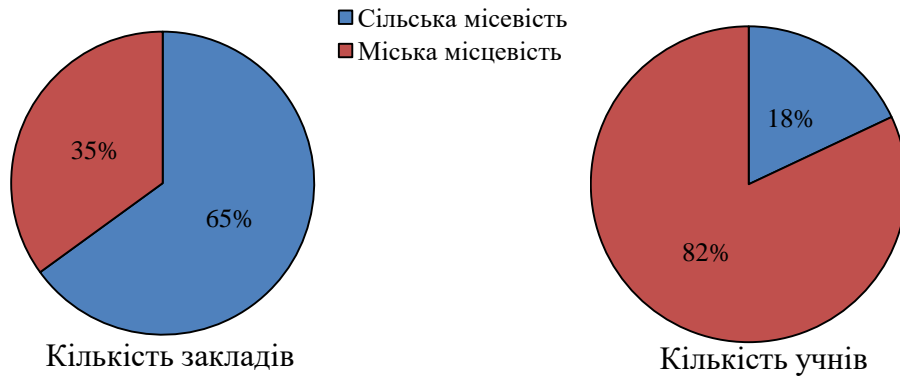

Рисунок 2.3 – Структура закладів загальної середньої освіти за типом місцевості та кількістю закладів та учнів, 2019/2020 н.р. [26]

Середня наповнюваність класів у містах складає 25 учнів, а відповідно навантаження на одного вчителя складає 11,4 учні. В той самий час для сільської місцевості характерні дещо інші показники: в середньому 13 учнів в класі, навантаження на одного вчителя – 6,1 учнів.[28]

Загалом в 2019 р. кількість закладів загальної середньої освіти складала 14175 установ, тобто зменшилась на 596 установ проти рівня 2018 р. Одночасно з цим відбулося збільшення кількості класів з 198840 до 199704, тобто на 864 класи. Це відповідно зумовило розмір середніх видатків на один клас на рівні 470972 грн. (рис. 2.1).

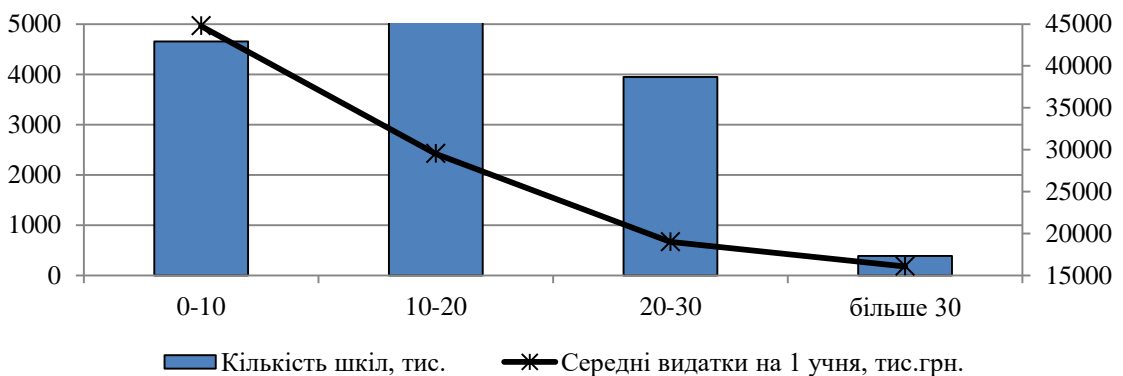

Рисунок 2.4 – Наповнюваність класів та середні видатки на 1 учня, 2019 р.

На одного учня в 2019 р. в середньому витратили 23108 тис.грн., що майже на 2000 грн. проти рівня 2018 р. (21320 грн.) [29].

Слід зазначити, що питання розподілу видатків на одного учня в системі загальних середніх закладів освіти характеризується диспаритетом. Загалом в 2019 р. нараховувалося 667 шкіл, в яких навчалася мінімальна кількість учнів (від 1 до 25). В даному закладі видатки на одного учня склали 52256 грн., що майже в 2 рази перевищує середній показник по Україні (23108 грн.) [30].

Важливим в процесі дослідження стану та тенденцій функціонування сфери загальної середньої освіти є вивчення питань, що пов'язані з державним фінансуванням. Нормальна робота закладів середньої освіти є можливою виключно за рахунок здійснення достатньої їх підтримки з фондів зведеного бюджету України та місцевих бюджетів. Обсяг видатків зведеного бюджету України на освіту є практично незмінною – на рівня 15% – 19%. В 2019 р. на освіту було виділено з бюджету України 239,44 млрд.грн., що склало майже 6% ВВП та 17,4% загального обсягу видатків.

Вагому роль у фінансуванні освіти відіграють також місцеві бюджети, величина яких щороку значно зростає. В 2014 р. загальна величина місцевих бюджетів на освіту складала 71,43 млрд.грн. В 2019 році його величина зросла більш як в 2,6 рази – до 187,21 млрд.грн.

Загалом структура видатків на освіту за джерелами складається з: видатків місцевих бюджетів, держбюджету та освітніх субвенцій (рис. 2.5).

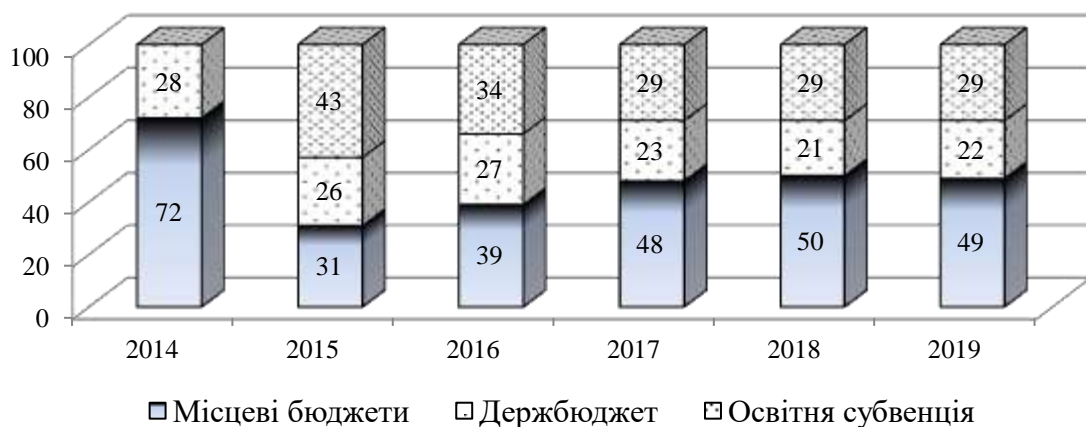

Рисунок 2.5 – Структура джерел фінансування видатків на освіту, % [26, 30]

Загалом в структурі видатків зведеного бюджету України на освіту переважають видатки на загальну середню освіту – в середньому на рівні 48 %. Кошти місцевих бюджетів в основному також спрямовуються на фінансування загальної середньої освіти (на рівні 17,5 % в 2019 р.) та дошкільної освіти (15,1 %).

Нагальною проблемою для галузі загальної середньої освіти є також питання забезпечення кадрами. Протягом останніх 6 років кількість навчально-педагогічного персоналу зменшилась, крім того, в його складі здебільшого переважають особи старше 40 років. Одночасно з цим кількість осіб віком від 55 до 60 років та понад 60 зростає, а кількість більш молодих викладачів, які працюють в закладах середньої освіти – зменшується (рис. 2.6).

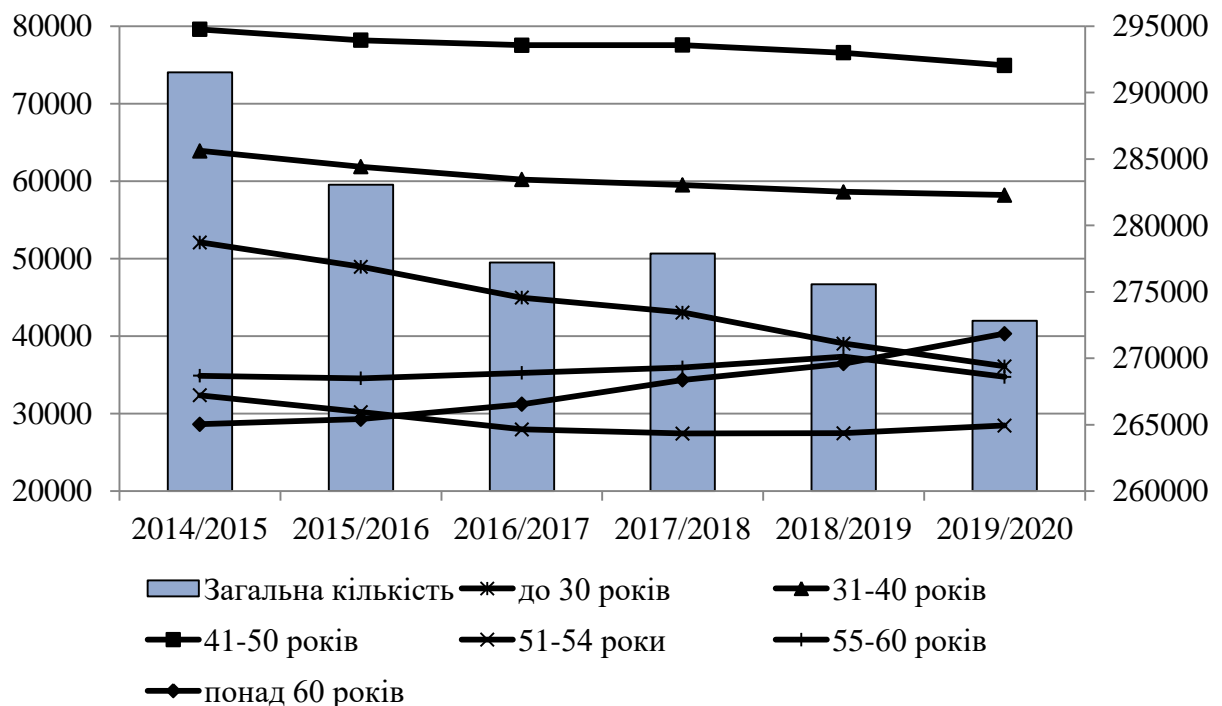

Рисунок 2.6 – Динаміка кількості працівників закладів загальної середньої освіти, осіб [26]

Найбільша частка працівників закладів загальної середньої освіти це особи, які є старшими за 40 років (рис. 2.7). З однієї

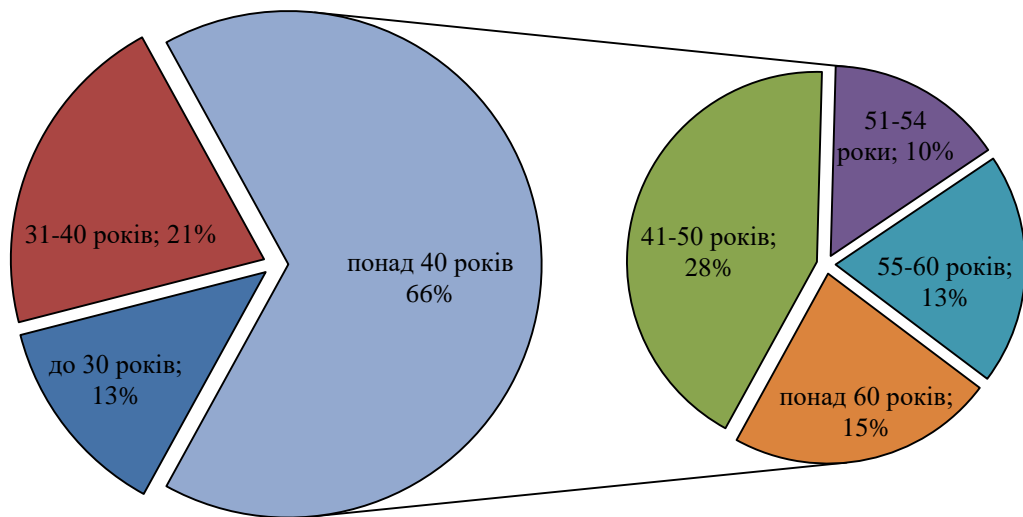

Рисунок 2.7 – Структура педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти за віком [26]

Переважання серед педагогічних працівників осіб віком понад 40 років має свої переваги, які перш за все обумовлені досвідом педагогічної діяльності, рівнем оволодіння методиками та технологіями навчання. Однак, для цієї категорії працівників наявними є також певні обмеження, які є досить суттєвими, виявляються в поточному періоді інтенсивної зміни характеру освітньої діяльності – переходу на змішану та дистанційну форму освіти, необхідність застосовувати сучасні цифрові та інформаційні технології для організації та забезпечення процесу навчання.

2.2 Стан та тенденції запровадження та використання сучасних методів та технологій навчання в сфері загальної середньої освіти

В 2019/2020 навчальному році опинилося перед потребою зміни звичного формату діяльності. В Україні та у всьому світі було запроваджено дистанційне навчання в умовах пандемії. В різних регіонах та різних закладах загальної середньої освіти виникали проблеми:

- психоемоційні: підвищений рівень напруженості та стресу для отримання додаткових консультацій через досить обмежений час он-лайн

сесій (зустрічей), надмірна розслабленість учнів та батьків, несприйняття дистанційного навчання на достатньо серйозному рівні, відсутність можливості налагодити робочу атмосферу сприятливу для навчання в місці, де відбувається навчання (мала площа приміщень, маленькі діти вдома, виконання супутніх домашніх справ іншими мешканцями, одночасне навчання декількох дітей тощо);

– технічні: перебої у роботі мережі Інтернет, відсутність технічних засобів або їх застарілість, неспроможність учнів самостійно налаштовувати роботу технічних пристроїв, недостатній рівень володіння сучасними цифровими технологіями як учнями, так і вчителями, відсутність в достатній кількості вчасно розроблених методичних рекомендацій щодо налагодження та реалізації дистанційного навчання;

– навчально-організаційні: відсутність чіткого розкладу проведення занять, дотримання регламенту та тривалості, накладки у розкладі через неузгодженість дій різних викладачів-предметників (співпадіння часу занять, збільшення тривалості одних занять, через що учні не встигали підготуватися належним чином до інших, використання різних платформ для ведення занять), недостатня кількість часу на виконання завдань, їх значний обсяг, неврахування тривалості часу на підготовку завдань для їх надсилання на перевірку (запис, фотографування тощо), недостатній рівень підготовки батьків, їх неспроможність надати консультацію щодо нового навчального матеріалу.

Найголовнішою проблемою на шляху реалізації дистанційної освіти виявилася саме технічна проблема. Тільки половина (54,8 %) респондентів, як свідчать результати дослідження, проведеного Агенцією з забезпечення якості освіти в 2020 р., відзначила, що більшість (75 %) вчителів забезпечена комп'ютерною технікою та спеціальним обладнанням для проведення on-line занять та якісної організації дистанційної освіти. Даний показник серед учнів зазначили 55,7 % респондентів (рис. 2.8).

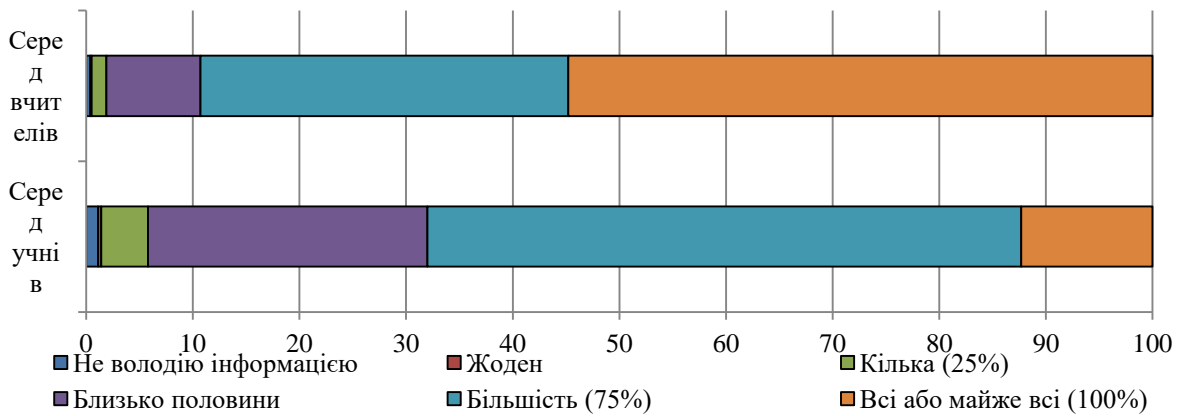

Рисунок 2.8 – Структура учасників освітнього процесу відповідно до забезпеченості комп'ютерної технікою [26]

Не зважаючи на те, що більшість учасників навчального процесу все ж таки забезпечені спеціальним обладнанням, використання дистанційної освіти в процесі підготовки учнів різних рівнів була різною (рис. 2.9). до цього процесу фактично була залучена половина учнів, тоді як вчителі майже в повному складі.

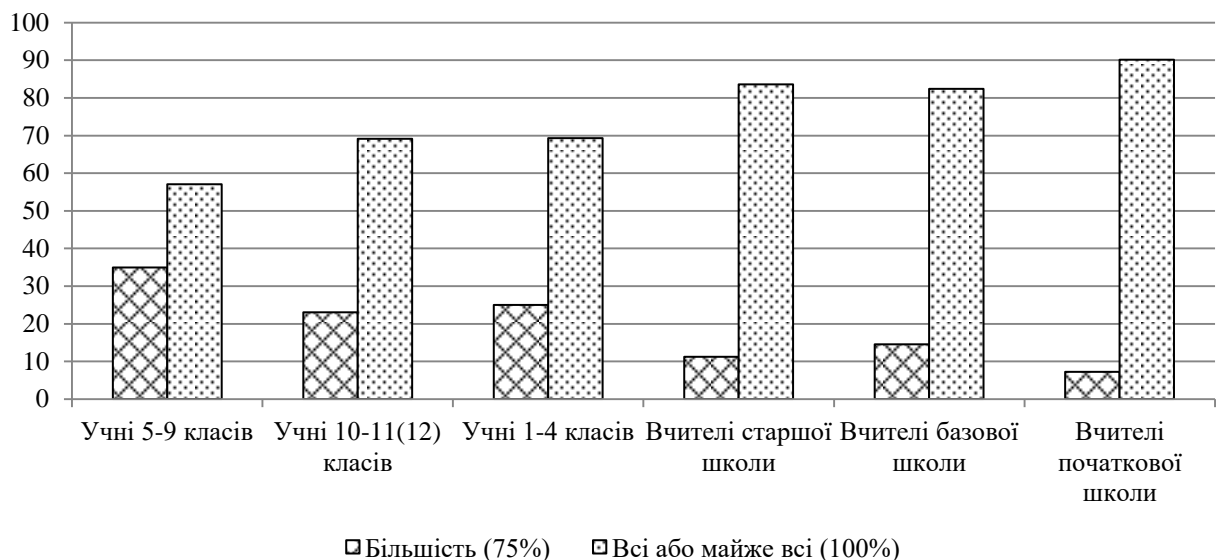

Рисунок 2.9 – Кількість учнів та викладачів в загальній структурі, які були безпосередніми учасниками дистанційного навчання [26]

Найчастіше в якості основного інструменту зв'язку використовувалися різні платформи для обміну повідомленнями (Viber, WhatsApp), звичайна

електронна пошта, а також телефонні дзвінки для здійснення консультацій (рис. 2.10).

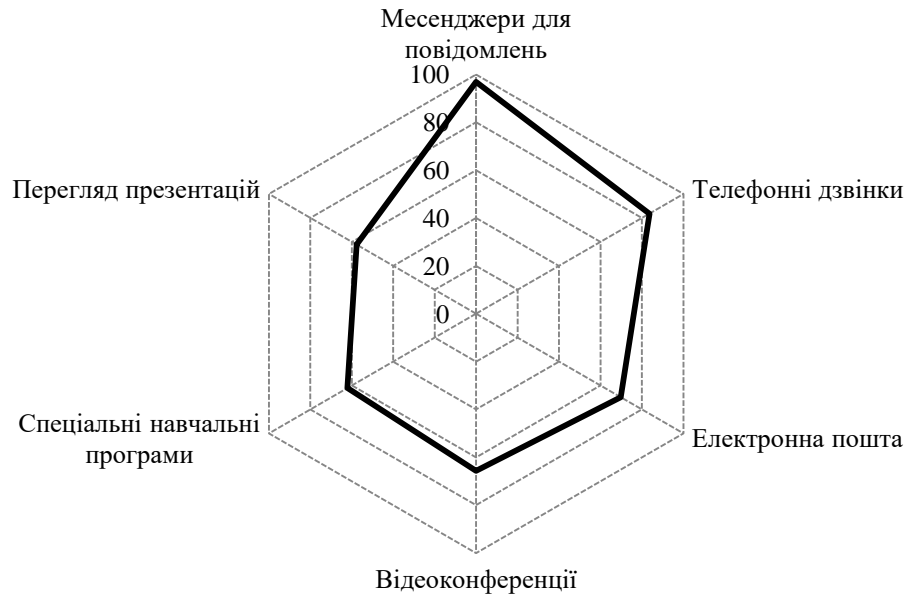

Рисунок 2.10 – Види каналів зв'язку та рівень їх використання впродовж дистанційного навчання

Щодо оцінювання рівня засвоєння учнями матеріалу, то в основному викладачі оцінювали репродуктивний рівень засвоєння знань (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Організація контролю знань учнів, отриманих під час дистанційного навчання [26]

Рівень	Види контролю	% проведення
Репродуктивний	- виконання письмових робіт (диктанти, вправи), їх надсилання на перевірку;	93,9 %
	- запис відео та аудіовідповідей та їх відправлення	65,8 %
Теоретичний	- тестування на on-line платформах;	76,9 %
	- усне опитування телефоном;	61,0 %
	- усне опитування on-line	52,0 %
Практичний	- виконання письмових робіт в режимі on-line	58,2 %
Творчий	- підготовка проектів, їх захист on-line	39,7 %

Отже, більшість викладачів уникали складних творчих завдань для учнів, віддаючи перевагу простому вивченню та здачі матеріалу (як on-line, так і off-line), враховуючи всі складності та проблеми дистанційного навчання.

Не зважаючи на наявність досить значної кількості негативних моментів, слід відмітити також наявність позитивних моментів у здійсненні дистанційного навчання, а саме:

- поява та постійне оновлення матеріалів інструктивного та методичного характеру на сайті «Вчимося та навчаймося на карантині: зміни в системі освіти» [27];
- поява доступної інформації, значної кількості відео-уроків щодо використання електронних освітніх ресурсів, цифрового контенту;
- отримання безкоштовного доступу до сервісів on-line навчання
- запис та трансляція теле-уроків на телебаченні (Всеукраїнська школа on-line) та в мережі Інтернет відповідно до навчальних програм підготовки учнів.

2.3 Загальна характеристика закладу загальної середньої освіти «Запорізький колегіум № 98» Запорізької міської ради Запорізької області

Заклад загальної середньої освіти «Запорізький колегіум № 98» Запорізької міської ради Запорізької області є закладом профільного навчання I-III ступеня. Мета створення закладу основна ідея його функціонування – це індивідуалізація освіти, підвищення рівня її функціональності та ефективності [32]. Запровадження профільної освіти на базі Запорізького колегіуму № 98 спрямоване на:

- більш якісний рівень формування конкретних професійно орієнтованих характеристик у учнів;
- зростання рівня мотивації учнів до отримання знань, підвищення результативності навчання;
- підвищення рівня творчого потенціалу учнів [33].

Формат профільного навчання починає реалізовуватися вже на рівні початкової школи. Протягом навчання в 1-5 класах учні певних класів отримують базовий рівень навчання, вивчаючи поглиблено предмети

гуманітарного профіля, продовжуючи це навчання на рівні базової освіти (поглиблене вивчення німецької мови, починаючи з 4 класу). Крім того, на рівні старшої школи (10-11 класи) профільним є вивчення української мови та літератури (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Реалізація профільного навчання у Запорізькому колегіумі № 98 у 2019/2020 н.р. [33]

Профіль	Класи	Кількість учнів
Поглиблене вивчення німецької мови	4-В, 5-А, 5-Б, 6-А, 6-Б, 7-А, 8-Б, 9-В	248
Українська філологія (вивчається українська мова та українська література на профільному рівні)	10-А, 10-Б, 11-А	29
Вивчення двох іноземних мов	8-А - англійська і німецька мови	31

У Запорізькому колегіумі № 98 навчається 825 учнів, з яких сформовано 30 класів. В структурі учнів 50,2 % – це дівчата (421 особа), та 49,8 % – хлопці. Показник середньої наповнюваності класів складає в середньому 29,5 [34].

Педагогічний колектив представлено 64 вчителями (рис. 2.11).

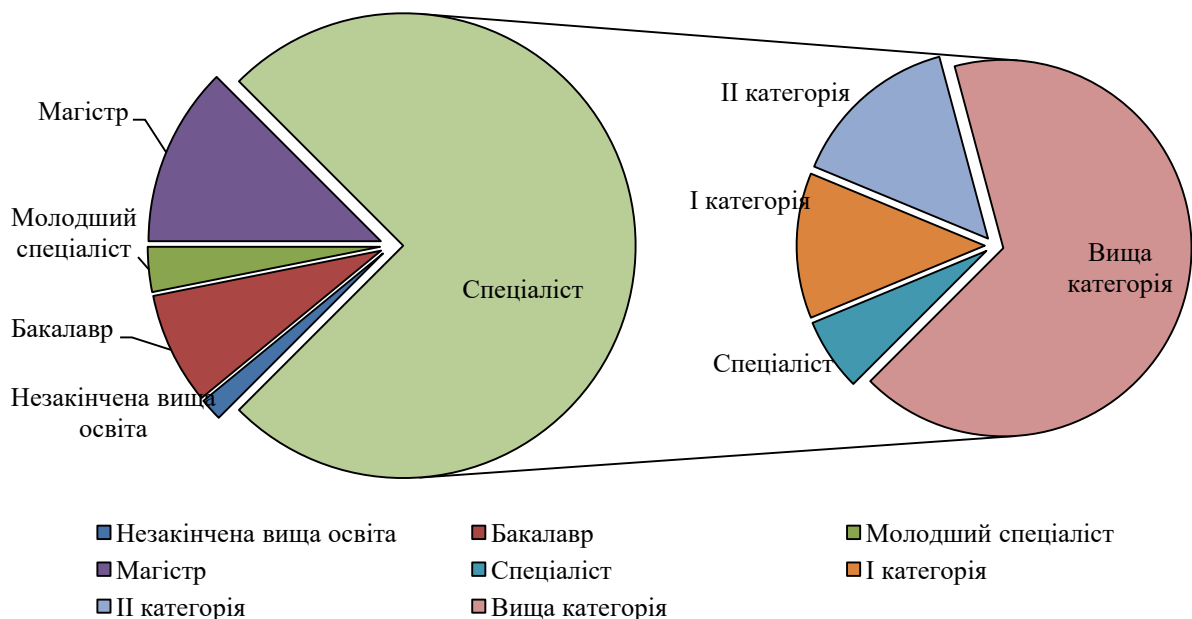

Рисунок 2.11 – Структура педагогічного колективу Запорізького колегіуму № 98 у 2019/2020 н.р. за рівнем освіти та категорією [35]

За рівнем освіти в структурі педагогічних працівників переважають особи, які мають вищу освіту на рівні спеціаліста (48 викладачів). Більшість з них (38 осіб або 67 %) це вчителі, які мають вищу категорію, відповідно I та II категорії мають 6 та 7 вчителів. Звання вчителя-методиста серед тих, хто має вищу освіту на рівні «спеціаліст» мають 13 вчителів, старшого вчителя – 9 осіб. Зазначені показники свідчать про високий рівень кваліфікації педагогів для здійснення освітньої діяльності.

В цілому якісний склад педагогічних працівників Запорізького колегіуму № 98 представлено в табл. 2.3. Розстановка вчителів відбувається відповідно до фахової освіти.

Таблиця 2.3 – Якісний кадровий склад Запорізького колегіуму № 98 2019/2020 н.р. [34]

Усього	Фахова освіта					Кваліфікаційна категорія				Педагогічні звання	
	бакалавр	молодший спеціаліст	спеціаліст	магістр	спеціаліст	II категорія	I категорія	вища	Старший вчитель	Вчитель-методист	
64	5	2	48	8	12	9	7	35	9	18	

За віковою структурою педагогічний колектив Запорізького колегіуму № 98 є доволі збалансованим. Всі вікові групи в його складі представлені в приблизно однаковій кількості осіб (рис. 2.12).

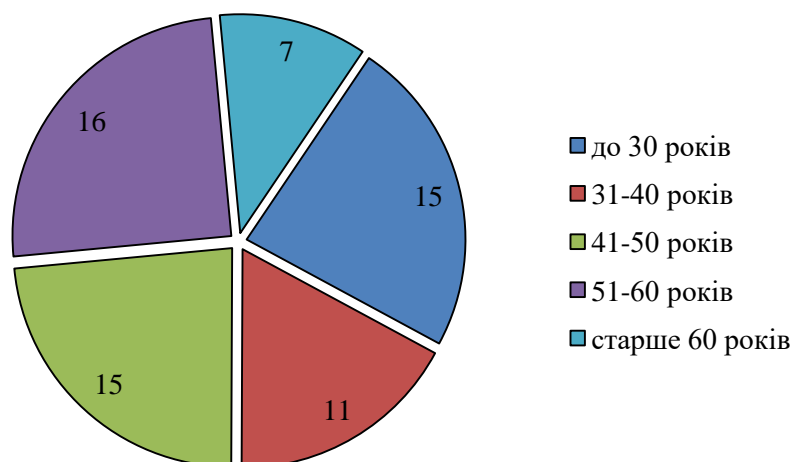

Рисунок 2.12 – Вікова структура педагогічного колективу Запорізького колегіуму № 98 [35]

Певним позитивним моментом можна відзначити роботу в складі педагогічного колективу вчителя з незакінченою вищою освітою (педагог-організатор, навчається на 3 курсі вищого навчального закладу). Такий підхід свідчить про підтримку зі сторони керівництва закладу молодих фахівців, які володіють сучасним рівнем знань відповідно до вимог часу.

Майже всі вчителі жінки (62 особи), тільки два вчителі чоловіка (вчитель фізкультури та вчитель з трудового навчання). Кількість обслуговуючого персоналу складає 18 осіб.

За результатами роботи вчителі навчального закладу отримують різного роду визнання та нагороди (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Відзнаки та нагороди вчителів Запорізького колегіуму № 98 [34, 35, 36]

Вид	Кількість вчителів		
	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Грамота ТВО Олександрівського району	15	20	18
Грамота Департаменту освіти і науки ЗМР	2	3	4
Почесна грамота Департаменту ДОН ЗОДА	-	1	1
Грамота ЗОШПО	1	1	2

Адміністрація Запорізького колегіуму № 98 завжди зацікавлена в розвитку та підвищенні кваліфікації педагогічного колективу, здійсненні їх безперервного навчання та розвитку. Саме тому регулярно проводяться атестації персоналу за умов дотримання базових принципів, що визначені в спеціальних діючих нормативно-правових актах.

За результатами 2019/2020 навчального року майже 20 % вчителів пройшли атестацію, за результатами якої 1 вчителю було присвоєно звання «учитель-методист», а 8 – підтвердили свою категорію. Важливе значення в процесах розвитку персоналу має також участь у різного роду тренінгах та семінарах. В період 2019/2020 навчального року вчителі Запорізького колегіуму № 98 взяли участь у 58 заходах (17 семінарів та 41 тренінг), які проводилися навчальними закладами м. Запоріжжя (Запорізький національний університет, Класичний приватний університет), міським

Науково-методичним центром, КЗ «Запорізьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти» [36].

Керування навчальним закладом здійснюється колегіально за умов налагодженої взаємодії всіх учасників, що залучені в навчальний процес (рис. 2.13).

Рисунок 2.13 – Структура органів управління Запорізького колегіуму № 98 [32]

Основні рішення щодо розробки діяльності навчального закладу приймаються нараді школи, в якій є представники адміністративного складу навчального закладу, батьківського комітету та учнівського самоврядування.

Загалом діяльність закладу загальної середньої освіти «Запорізький колегіум № 98» є доволі успішною. Заклад має гарну репутацію в м. Запоріжжя, учні показують прийнятні показники за рівнем володіння знаннями та за результатами здачі ЗНО (30 місце в Рейтингу шкіл за підсумками ЗНО 2020 року [37]), педагогічні працівники постійно підвищують рівень своєї кваліфікації, опановують нові методи та технології навчальної діяльності.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ
ТА МЕТОДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ «ЗАПОРІЗЬКИЙ КОЛЕГІУМ № 98»3.1 Організація методичної роботи в закладі середньої освіти
«Запорізький колегіум № 98»

Діяльність педагогічних працівників Запорізького колегіуму № 98 координується 7 навчально-методичними об'єднаннями [38]:

- вчителів початкових класів – 16 осіб;
- точних наук – 7 осіб;
- суспільно-природничих наук – 7 осіб;
- спортивно-естетичних дисциплін – 9 осіб;
- мови і літератури (української) – 6 осіб;
- мова і літератури (російської) – 3 особи;
- іноземної філології – 16 осіб.

Метою роботи методичних об'єднань Запорізького колегіуму № 98 є створення умов та надання допомоги кожному окремому педагогу щодо розвитку викладацької майстерності, підвищення рівня кваліфікації, розвитку творчого потенціалу.

Ключовими питаннями, над якими працюють вчителі даних методичних об'єднань є:

- оволодіння та впровадження сучасних методів розвиваючого навчання в діяльність закладу;
- опановування сучасних інноваційних методів та технологій навчання;
- формування умов для ефективної самоосвіти навчально-педагогічного колективу;

- пошук нових технологій підвищення рівня мотивації учнів до навчання, саморозвитку;
- активна участь у житті міста, у позакласних заходах.

Структурно методична робота Запорізького колегіуму № 98 представлена на рис. 3.1.

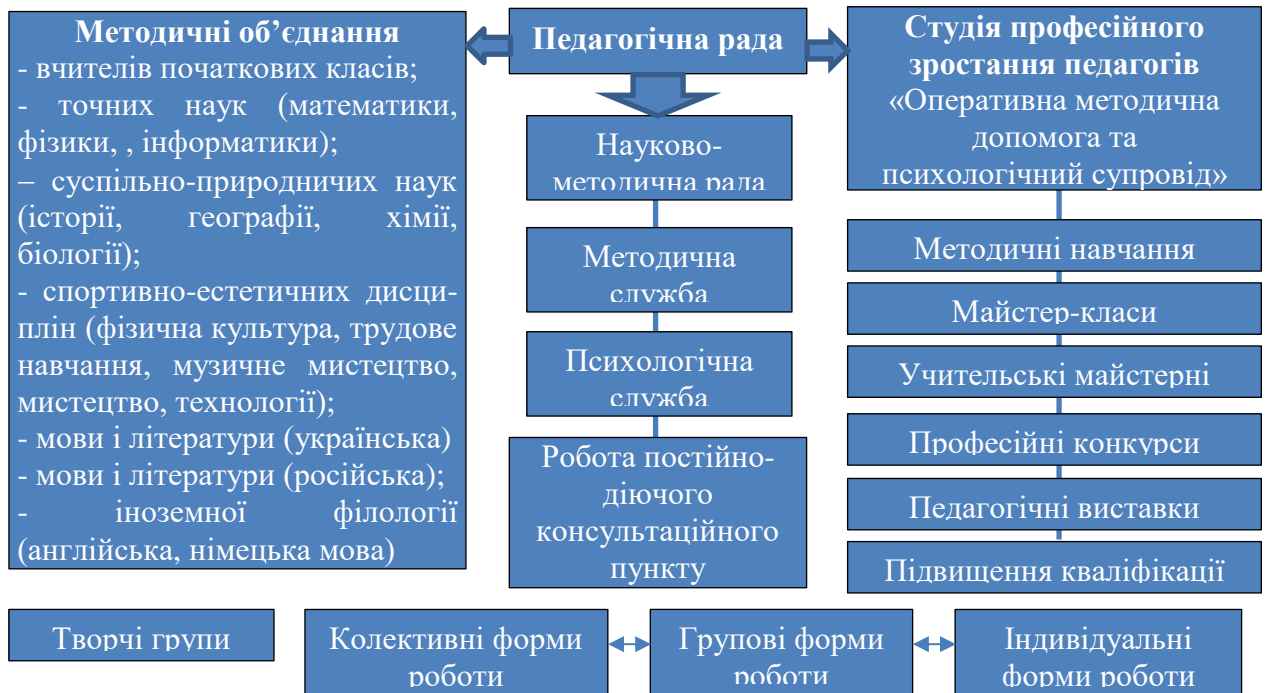

Рисунок 3.1 – Структура методичної роботи Запорізького колегіуму № 98 в 2019/2020 н.р. [38]

Забезпечення та створення сприятливих умов для самостійної освіти та професійного зростання педагогічних працівників є основними завданнями педагогічної ради Запорізького колегіуму № 98.

На базі навчального закладу, а також за участю його вчителів організуються та проводяться різноманітні заходи навчально-методичного характеру:

- предметні тижні;
- тижні педагогічної майстерності «Майстерність без меж»;
- тижні молодого педагога «Від входження в професію до професіоналізму»;

- фаховий конкурс «Учитель року»;
- міська виставка «Педагогічні технології».
- доступ та активна робота з освітніми on-line платформами «Всеосвіта», «На урок», «Острів знань», «10minschool», «Prometheus», «EdEra». «Цифрове видавництво MCFR», «Учительський журнал он-лайн», «Нова українська школа».

Враховуючи, що в складі педагогічного персоналу Запорізького колегіуму № 98 певну частину колективу (близько 25 %) складають працівники віком від 20 до 35 років, адміністрація закладу організувала здійснення активної методичної підтримки їх входження до фаху. Учасниками діючих програм стають також нові вчителі, які влаштовуються на роботу до закладу, навіть якщо вже мають певний педагогічний досвід. Це дозволяє їм більш швидко адаптуватися до існуючих умов роботи, сприйняти правила та принципи організації навчальної діяльності саме в даному закладі освіти.

Роль методичних об'єднань є доволі важливою в аспекті підтримки молодих вчителів (рис. 3.2), частка яких є доволі суттєвою в структурі кадрового складу навчального закладу.

Рисунок 3.2 – Сфери впливу на молодого вчителя в Запорізькому колегіумі № 98 [38]

Суттєву роботу в напрямку підтримки молодих та новопризначених працівників виконує Студія професійного зростання педагога, що створена в рамках навчально-методичної ради Запорізького колегіуму № 98. Основний метод роботи – менторство (наставництво). В процесі підтримки молодих, нових педагогів проводяться різного роду заходи:

- робота в рамках проекту «Асоціація молодих освітян» (розроблений на міському та районному рівнях);
- навчання в тренінговому центрі на базі Класичного приватного університету.

Серед основних питань, які є ключовими в формуванні програми підтримки молодих педагогів, можна виокремити такі:

- робота з внутрішньою документацією (календарні та поурочні плани, ведення зошитів, класних журналів);
- проведення відкритих уроків;
- складання індивідуального маршрутного листа молодого педагога.

3.2 Практичні аспекти використання сучасних форм навчання та організації освітнього процесу в Запорізькому колегіумі № 98

В педагогічній роботі вчителі Запорізького колегіуму використовують новітні методи навчання, організації індивідуальної та групової діяльності учнів. Зазначені методи, перш за все, спрямовані на урізноманітнення навчально діяльності учнів, підвищення рівня їх мотивації до навчання, самостійного засвоєння знань. Однак, реалії минулого року, початок пандемії та впровадження дистанційної освіти в закладах загальної середньої освіти, засвідчили, що педагогічний колектив закладу не в повній мірі володіє сучасними інноваційними технологіями навчання.

Педагоги та учні стикнулися з рядом проблем, які були характерні майже для всіх, хто безпосередньо організовував та був учасником дистанційної освіти: психологічні, технічні, методичні тощо.

З метою методичного розвитку вчителів Запорізького колегіуму № 98 активно здійснювали самоосвіту, підвищували власну кваліфікацію:

- ознайомилися з положеннями нормативних документів, щодо здійснення дистанційного навчання;

- проходили курси, брали участь у вебінарах та конференціях на Всеукраїнських освітніх платформах «На урок», «Всеосвіта», «EdEra», «Дистанційна академія», Prometheus, Дія, MCFR; міжнародних освітніх платформах: «Infolinguist», «National Geographic», «Macmillan Education», «Cambridge»;

- долучалися до дистанційних засідань засобом on-line конференцій Zoom районних методичних об'єднань, семінарів Навчально-методичного центру, Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Високу практичну та методичну цінність для педагогічного колективу Запорізького колегіуму № 98 мали:

- семінар-практикум «Робота з пристроями національного проекту «Відкритий світ»;

- тренінг «Сервіси Веб 2.0 в роботі вчителя-предметника»;

- тренінг «1 учень – 1 комп'ютер».

Основними інструментам налагодження зв'язку між учнями та вчителями були: мобільні додатки Viber та Telegram, електронна пошта, засіб онлайн конференцій Zoom.

Методичне забезпечення, розміщення навчального матеріалу, завдань для контролю знань здійснювалось на платформі Google: Classroom, Диск, Документи.

Не зважаючи на активне застосування різноманітних сучасних інформаційних технологій в процесі організації навчальної діяльності Запорізького колегіуму № 98, їх функціонал в більшості використовувався вчителями обмежено та стандартно (табл. 3.1).

Свідченням ефективності застосування тих чи інших методів та технологій навчання є рівень успішності навчання учнів. За результатами 2019/2020 навчального закладу були контроль рівня засвоєння знань та атестацію пройшли 601 учень (рис. 3.3).

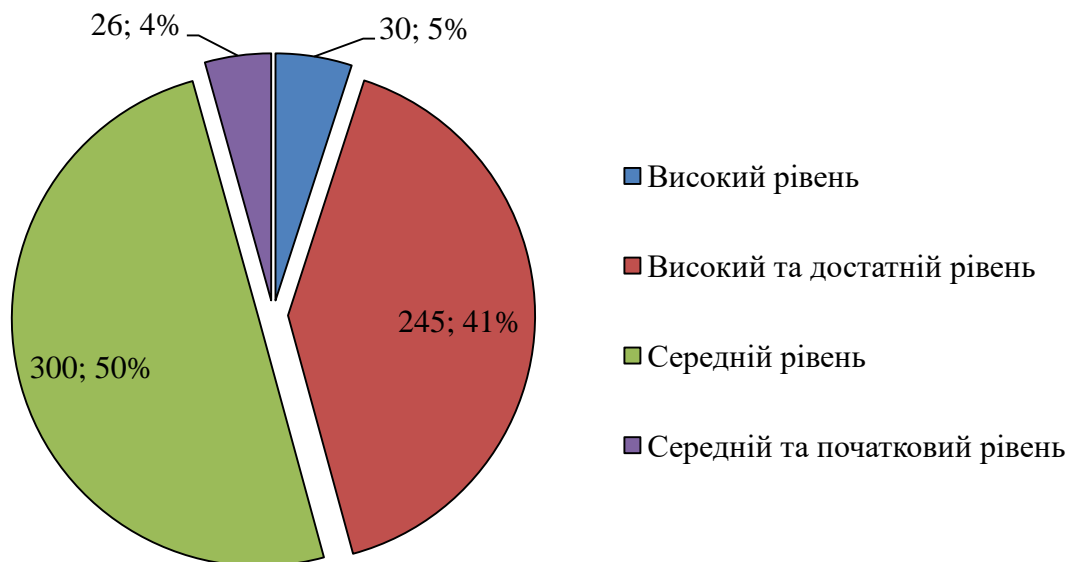

Рисунок 3.3 – Результати атестації учнів Запорізького колегіуму № 98 в 2019/2020 н.р. [39, 40]

Впровадження дистанційної освіти, не зважаючи на існування певних труднощів та обмежень як у учнів, так і у вчителів, позитивним чином вплинули на рівень успішності навчальної діяльності учнів Запорізького колегіуму № 98. Кількість учнів, які показали високий рівень засвоєння знань, зросла за результатом року на 2,6 % (з 2,4 % в першому семестрі до 5 %), а достатній рівень знань – на 11 % (з 29,7 % до 40,8 %). Також відбулося зменшення кількості учнів, які мали середній рівень успішності на 7,6 % (з 57,5 % до 49,9%) та середній та початковий на 6 % (з 10,4 % до 4,3 %).

Позитивним є факт, що в Запорізькому колегіумі № 98 нема учнів, які навчаються на початковому рівні.

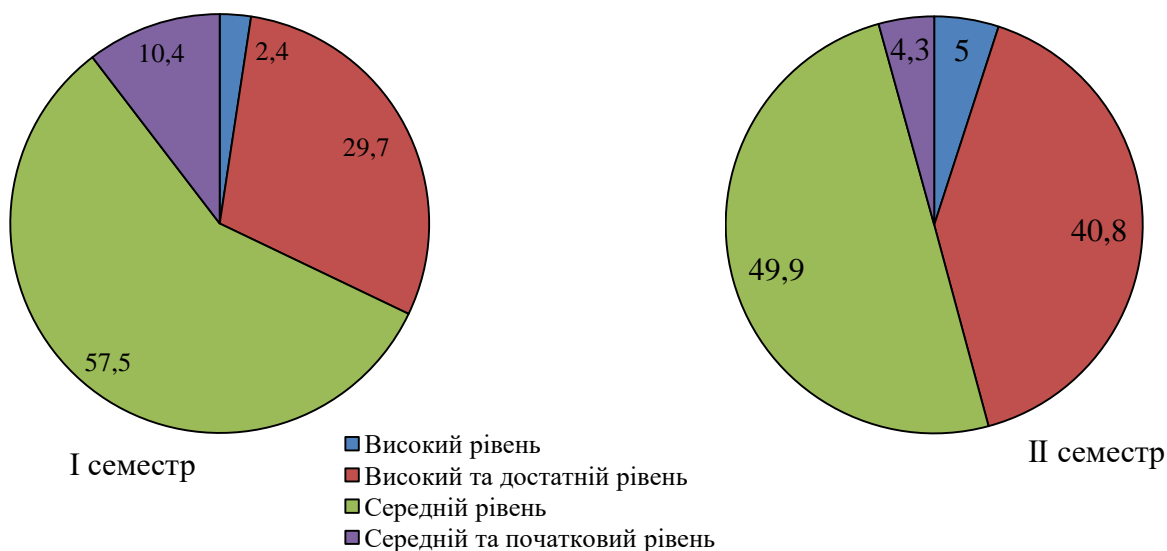

Рисунок 3.4 – Результати успішності учнів Запорізького колегіуму № 98 за семестрами 2019/2020 н.р.

Загальний рівень успішності учнів по роках представлений на рис. 3.5. за ним в цілому видно, що відсоток успішності учнів, які навчалися в 4 та 11 класах на високому рівні значно зріс.

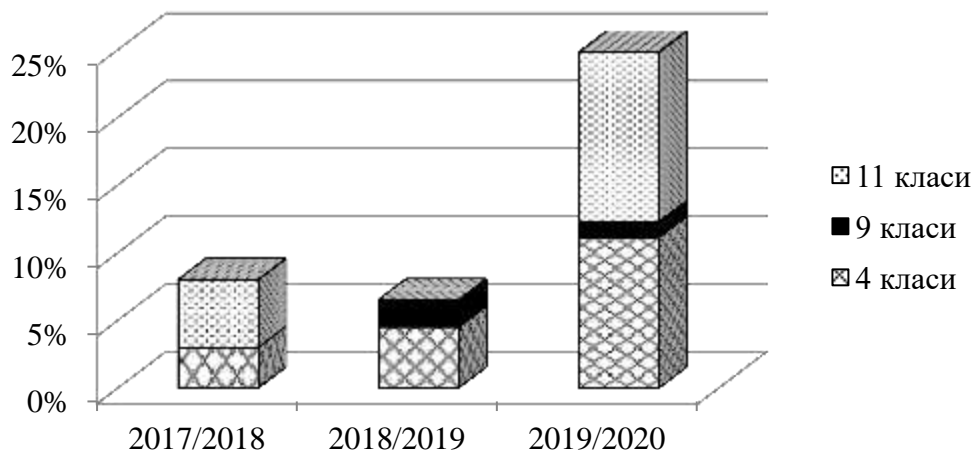

Рисунок 3.5 – Динаміка успішності учнів високого рівня в 4-11 класах [39, 40]

Таке значне зростання рівнів успішності та результативності засвоєння знань учнями (рис. 3.4, рис. 3.5) під час дистанційної освіти вбачається досить сумнівним, особливо враховуючи недостатній рівень готовності та

розробленості методичного забезпечення, а також неготовність самих учнів до такої форми навчальної діяльності.

Враховуючи сучасний стан системи освіти України, перспективи її розвитку, незворотність впровадження змішаної форми організації навчальної діяльності в закладах загальної середньої освіти в найближчі декілька років, нагальною є розробка обґрунтованих стратегічних заходів щодо впровадження сучасних методів та форм навчальної діяльності в закладі загальної середньої освіти Запорізький колегіум № 98.

3.3 Стратегічні напрямки впровадження сучасних форм організації навчальної діяльності в Запорізькому колегіумі № 98

Організація навчального процесу – це найголовніше питання, розробкою якого займаються адміністрація та педагогічний колектив закладу загальної середньої освіти Запорізький колегіум № 98. Освіта є найважливішим ресурсом для кожного громадянина, є необхідною умовою становлення кожного в суспільстві, формування знань та навичок, що в подальшому стануть основою для особистісного та професійного становлення та розвитку.

Ключовими орієнтирами, які потрібно враховувати при розробці стратегічних напрямків організації навчального процесу в Запорізькому колегіумі № 98, є такі:

- реформування сфери загальної середньої освіти в країні, оновлення нормативно-правової бази – прийняття нового Закону «Про повну загальну середню освіту» в березні 2020 р.;

- зміна характеру взаємодії вчителів та учнів: тристороннє партнерство між вчителями, учнями та батьками, дотримання принципу дитиноцентризму в процесі навчання;

- модернізація змісту освіти, перехід від «школи знань» до «школи компетентності»;

- процес навчання максимально орієнтується на формування цінностей та компетентностей для життя;
- інституційні зміни, розширення автономії навчальних закладів, децентралізація;
- створення сучасного освітнього середовища, основою якого є впровадження сучасних інноваційних та цифрових технологій;
- зростання рівня свободи для творчості та розвитку вчителя.

Стратегічні напрямки організації процесу навчання узагальнено на рис. 3.6.

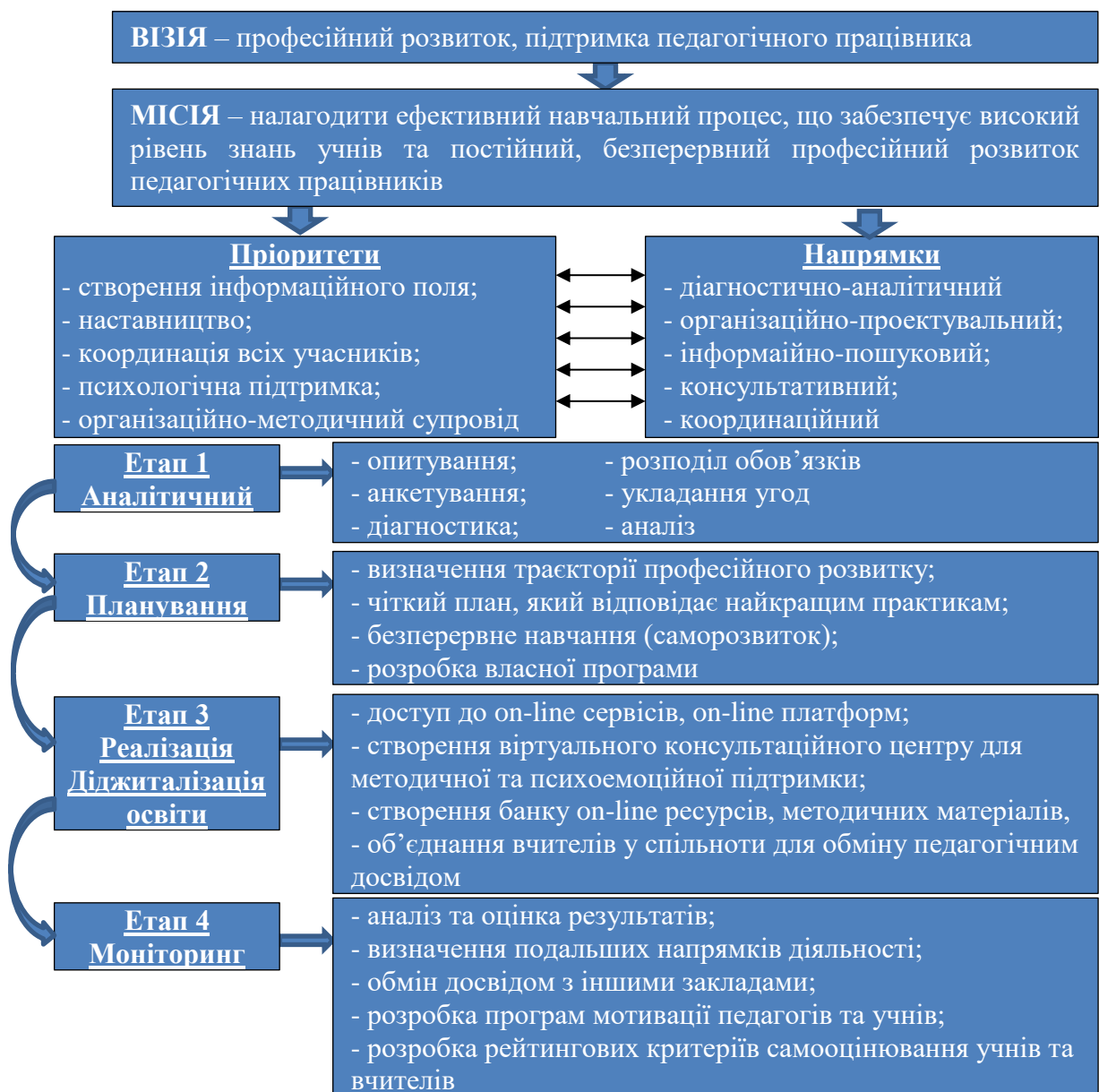

Рисунок 3.6 – Стратегія впровадження сучасних форм навчальної діяльності в закладі загальної середньої освіти «Запорізький колегіум № 98»

Найбільш складним є етап реалізації, в рамках якого повинна здійснюватися безпосередньо організація навчального процесу. Початковим на даному етапі є визначення принципів, відповідно до яких повинна налагоджуватися взаємодія між методистами, які розробляють заходи, що передбачені стратегією, та педагогами, що їх реалізують.

Базовими принципами взаємодії між методистами та вчителями мають бути такі:

- партнерська взаємодія;
- допомога в опануванні сучасних форм дистанційної та змішаної освіти, інтерактивного навчання;
- спільне створення навчальних програм, інструкцій;
- налагодження постійного інформаційно-консультаційного супроводу;
- психологічна підтримка на всіх етапах організації та здійснення навчального процесу;
- підтримка участі у конкурсах фахової майстерності, експериментальній роботі.

Основними питаннями, на які повинні отримувати відповіді педагоги, звертаючись до методистів в процесі реалізації стратегії впровадження сучасних форм навчальної діяльності, стосуються головних сфер та напрямків роботи:

- впровадження особистісно-компетентнісного, діяльнісного, інклюзивного підходу у навчанні;
- формування цифрових компетентностей;
- впровадження інноваційних цифрових технологій навчання в практичну роботу;
- організація on-line навчання, застосування форм STEM-навчання;
- атестація педагогічних працівників;
- розробка та запровадження в навчальний процес авторських програм та курсів;

– забезпечення академічної доброчесності.

Суттєву роль на етапі впровадження запропонованої стратегії відіграє діяльність, метою якої є обґрунтований вибір інструментарію та сучасних програмних продуктів налагодження дистанційної та змішаної освіти. Як свідчать результати проведених досліджень практики реалізації дистанційної освіти не тільки в Запорізькому колегіумі № 98, а й в більшості закладів загальної середньої освіти регіону та країни в цілому, саме вибір уніфікованого, багатофункціонального, зручного та зрозумілого у користуванні для всіх учасників навчального процесу засобу навчання формує головну проблему у навчанні сьогодні.

На рівні держави за участю фахівців Міністерства освіти та науки України, а також активістів різних громадських об'єднань здійснюється активна робота по інформуванню всіх педагогічних працівників за різними рівнями освіти щодо специфіки, наявних переваг та недоліків використання різноманітних сучасних інноваційних продуктів забезпечення навчання.

Здебільшого рекомендуються такі корисні on-line сервіси для вчителів (рис. 3.7).

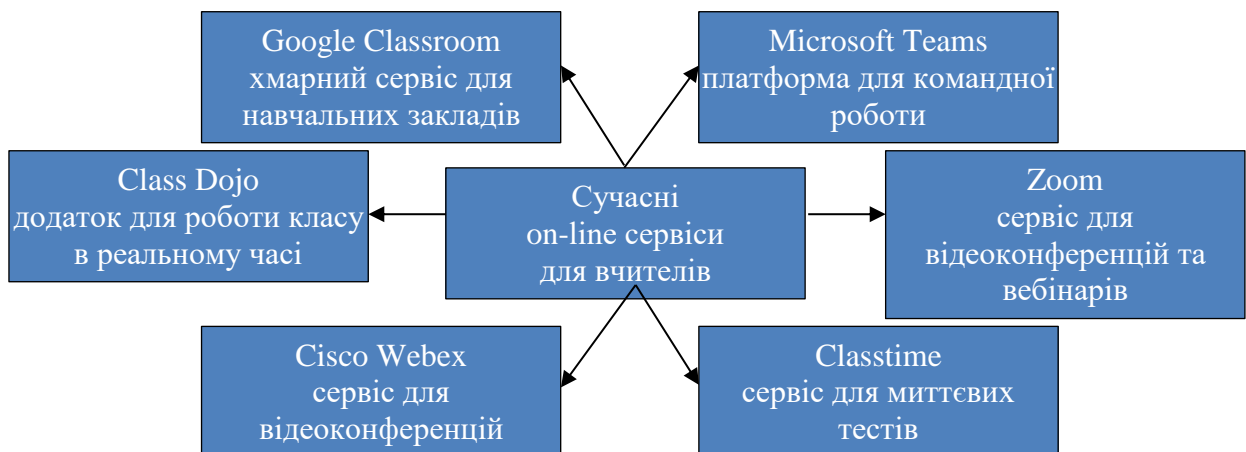

Рисунок 3.7 – Сучасні on-line сервіси для вчителів [41]

Кожний із зазначених інструментів має свої переваги та недоліки, певні обмеження у використанні. Відповідно необхідним є здійснення порівняльного аналізу різних інструментів, формування переліку найбільш доцільних для впровадження в діяльності Запорізького колегіуму № 98.

Окрім рекомендованих (Zoom, Cisco Webex) для реалізації відеоконференцій як способу налагодження роботи з учнями можна також використовувати Google Meet та Skype. Узагальнимо основні характеристики кожного із зазначених інструментів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Порівняльна таблиця програмних продуктів для забезпечення вебінарів та відеоконференцій

Можливості	Zoom	Google Meet	Skype	Cisco Webex Meetings
Кількість учасників	1000, можливість поділу на групи	250	50	25 на одному екрані
Спільний чат	+ (до 500 учасників)	+ (до 150 учасників)	+	+
Передавання файлів	+	+	+	+
Організація прямих трансляцій	+	+	+	+
Запис	+	+	+	+
Збереження історії чату	експорт чату	+	+	експорт чату
Обмеження безкоштовної версії	тривалість вебінару 40 хв до 100 учасників	-	безкоштовно між користувачами Skype, платні дзвінки на стаціонарні та мобільні телефони	відсутність безкоштовних тарифів

Як видно з табл. 3.3 кожний продукт має практично весь комплекс переваг. Головним стримуючим фактором для повноцінного використання того чи іншого продукту є обмеженість безкоштовної версії або взагалі її відсутність (Cisco Webex Meetings). Google Meet в порівнянні з усіма аналізованими продуктами має переваги для використання всіма учасниками навчального процесу.

Ефективність навчального процесу на 50 % залежить від налагодження в цілому комунікацій між вчителем та учнями, а також батьками. Всі учасники повинні мати можливість швидко здійснювати обмін повідомленнями, отримувати зворотній зв'язок. З метою обміну повідомленнями найбільш швидким чином на практиці використовуються різноманітні месенджери (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Порівняльна таблиця продуктів для забезпечення комунікаційного процесу, обміну повідомленнями

Функціонал	Viber	WhatsApp	Telegram	Slack
Групові чати	+		+	+
Синхронізація на пристроях	+	+	+	+
Аудіодзвінки	+	+	+	+
Відеодзвінки	+	+	+	+
Передача файлів	+	+	+	+
Підтримка ботів	+	+	+	+
Підтримка опитувань та тестів	+	-	+	+
Оплата	безкоштовно	безкоштовно	безкоштовно	є платний функціонал

Найбільш поширеним в практиці є застосування саме Viber, перевагою якого є простота та зрозумілість у використанні, можливість створення не тільки груп, а й спільнот для обміну інформацією, безкоштовний доступ в межах тарифного мобільного плану кожного користувача. Найбільш активно використовується наразі в процесі організації навчальної діяльності.

Навчальний процес передбачає також безпосередню взаємодію вчителя з учнями, в межах якої здійснюється засвоєння знань шляхом подання навчального матеріалу, формулювання завдань, їх безпосереднього виконання учнями, корегування способів роботи тощо. Дистанційна освіта кардинально змінила формат такої взаємодії.

Вчителі зіштовхнулися з проблемою вибору найбільш оптимальної платформи для розміщення навчального матеріалу, яка б забезпечила доступ учнів до файлів різного формату (відеоконтент, текстові та графічні документи, аудіо-записи тощо), можливість не тільки отримувати завдання, а й звітувати щодо їх виконання, а також забезпечувати перевірку, оцінювання та розміщення пояснювальних коментарів для кожного учня (табл. 3.5).

Найбільш поширеним стало використання сервісу Google Classroom. Однак, як засвідчила практика, більшість вчителів використовували його не в повному обсязі. Поза увагою більшості з них було використання сервісу Hangouts, за допомогою якого вчителі та учні могли здійснювати бесіди в режимі реального часу, спільну роботу під час демонстрації екрану,

проводити тестування з використанням Google-форм, здійснювати автоматичне оцінювання досягнутих результатів.

Таблиця 3.5 – Порівняльна таблиця програмних продуктів для управління навчальною груповою роботою

Функціонал	Microsoft Teams	Class Dojo	Google Classroom	Granatum	TrainingSpace
Опис сервісу	Групова робота в Microsoft 365, де легко знайти всі необхідні ресурси для командної роботи	Оцінка роботи класу в режимі реального часу, комфортна система заохочення	Онлайн-навчання, з відео-, текстовою та графічною інформацією	Практико-орієнтоване навчання в командах	Тренінги та командна робота в онлайн форматі
Редактор створення навчальних курсів	-	+	+	+	+
Демонстрація екрану	+	-	+	+	+
Багатосторонній зв'язок	+	+	+	+	+
Текстовий чат	+	+	+	+	+
Віртуальні команди	-	+	+	+	+
Опитування та голосування	-	+	-	+	+
Передавання файлів	+	+	+	+	+
Інтеграції	Інтеграція більш ніж з 190 застосунками	-	Сервіси Google: Диск, Календар, Hangouts YouTube	Google Диск	Із спеціальними
Функціонал для проведення інтерактиву	-	Дошка з файлами різних типів Візуалізація досягнень учнів Графічні стікери	Створення робочих зошитів	Дошка із стікерами Дошка для малювання Створення робочих зошитів	Дошка із стікерами Міні-лекція Рольова гра Мозковий штурм Модерація Акваріум Соціометрія
Збирання аналітики	-	+	+	+	+
Цінова політика	Лише у складі підписок Office 365	Безкоштовно	Безкоштовно	За тарифами	За тарифами

Досить цікавим інструментом є Class Dojo особливо щодо його ролі в здійсненні мотивації та заохочення учнів до навчальної діяльності. Такий програмний продукт виявляється більш доцільним для використання в роботі з учнями початкової школи (1 – 4 класи). Відповідно для учнів старших класів більш ефективним інструментом є Google Classroom за умов максимального використання всього існуючого функціоналу.

Суттєвою проблемою реалізації дистанційного навчання є також діяльність щодо оцінювання рівня засвоєння знань учнями. Більшість завдань учні отримували через засоби передачі інформації (месенджери та електронну пошту), виконували їх самостійно в форматі off-line. Відповідно в даному разі відсутньою була можливість контролю рівня самостійності учнів, відповідності рівня якості виконаних завдань (отриманих оцінок) реальному рівню знань кожного учня. Певною проблемою виявилася також нестача часу у вчителів на перевірку завдань учнів, які подавалися у новому форматі (електронні файли, фото виконаних робіт не завжди належної якості тощо).

Саме тому доцільним є активне впровадження в сучасний навчальний процес програмних продуктів проведення тестування та опитувань учнів, метою яких є реальна оцінка рівня знань, мінімізація можливостей для списування, оптимізація процесу оцінювання (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Порівняльна таблиця програмних продуктів для проведення контролю рівня знань учнів (тестування)

Функціонал	Kahoot!	Socrative	Plickers	Quizizz	Quizalize	Mentimeter
Наявність мобільного пристрою у учнів	+	+	-	-	-	+
Можливість поділу на команди для тесту	+	+	-	-	+	-
Тест «так/ні»	+	+	+	-	-	-
Вибір однієї відповіді із декількох варіантів	+	+	+	+	+	+
Вибір кількох варіантів відповідей	-	-	-	-	-	+
Введення стислої відповіді	-	-	-	-	-	-
Цінова політика	Безкоштовно базовий функціонал	Безкоштовно для 50 учнів	Безкоштовно	Безкоштовно	Безкоштовно базовий функціонал	Безкоштовно обмежений

Перевагою всіх зазначених програмних продуктів є можливість автоматичної перевірки результатів учнів, що значно полегшує роботу вчителя. Відповідно головним обмеженням – платний доступ до певного функціоналу. Не зважаючи на це, доцільно використовувати будь-який із зазначених продуктів в роботі вчителів.

Отже, за результатами проведених досліджень можна узагальнити основні рекомендації щодо реалізації навчальної роботи в рамках здійснення стратегії впровадження сучасних форм навчальної діяльності в закладі загальної середньої освіти Запорізький колегіум № 98 (рис. 3.8).

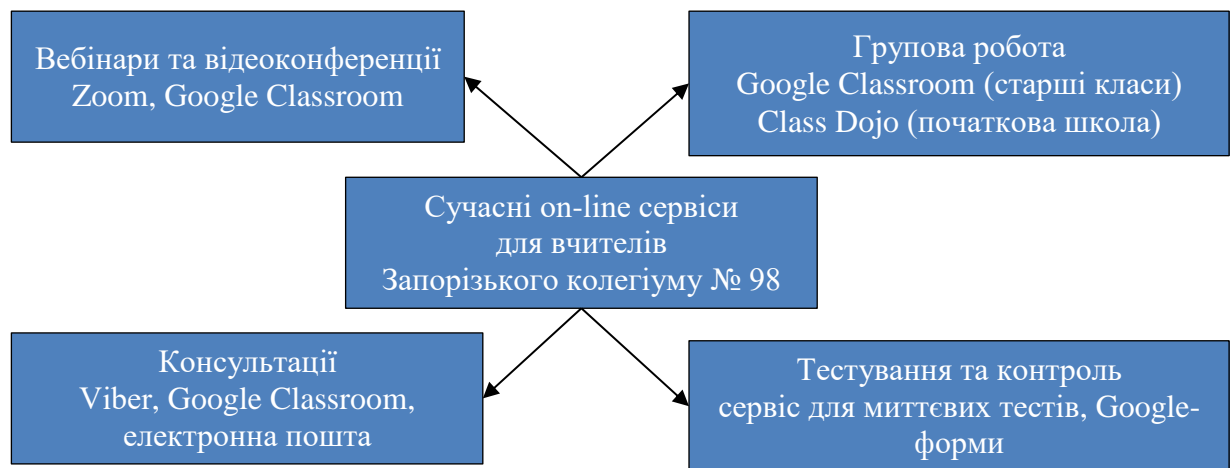

Рисунок 3.8 – Рекомендовані програмні продукти для реалізації Стратегії в Запорізькому колегіумі № 98

В рамках останнього етапу «Моніторинг» стратегії впровадження сучасних форм навчальної діяльності в Запорізькому колегіумі № 98 повинен бути розроблений чіткий механізм оцінки рівня засвоєння учнями знань. Для цього доцільним є розрахунок показнику «рейтинг класу – P_k » (3.1), який є узагальненням рівня успішності кожного учня класу у вивченні кожного предмету відповідно до навчального плану.

$$P_k = \frac{\sum P_y}{M_y}, \quad (3.1)$$

де P_y – рейтинг учня;

M_y – кількість учнів в класі.

Рейтинг кожного учня (P_y) можна розрахувати відповідно до оцінок, які він отримав з усіх предметів, які вивчав протягом року (3.2):

$$P_y = \frac{A}{n}, \quad (3.2)$$

де A – сума балів, отриманих учнем з кожного предмету;

n – кількість предметів, з яких учень отримав бал.

При розрахунку рейтингу кожного учня доцільно також враховувати додаткові бали, які він може отримувати в якості заохочення за участь у предметних олімпіадах, захисті наукових робіт при Малій академії наук, участь у конкурсах, реалізуючи активну громадську активність, за гарну поведінку тощо (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Додаткові бали для розрахунку індивідуального рейтингу учнів Запорізького колегіуму № 98

Показник		Бали
1		2
1. Участь в предметних олімпіадах		
1.1 II (районний) етап	участь	20
	III місце	30
	II місце	45
	I місце	60
1.2 III (обласний) етап	участь	30
	III місце	50
	II місце	60
	I місце	70
1.3 IV (всеукраїнський) етап	участь	50
	III місце	80
	II місце	100
	I місце	150
2. участь у Малій академії наук		
2.1 II (районний) етап	участь	10
	III місце	20
	II місце	30
	I місце	40
2.2 III (обласний) етап	участь	20
	III місце	30
	II місце	40
	I місце	50
2.3 IV (всеукраїнський) етап	участь	40
	III місце	60
	II місце	80
	I місце	100

1		2
3. участь у спортивних змаганнях		
3.1 II (районний) етап	участь	5
	призер	10
	перемога	15
3.2 III (обласний) етап	участь	10
	призер	15
	перемога	20
3.3 IV (всеукраїнський) етап	участь	30
	призер	35
	перемога	40
4. участь у конкурсах, турнірах		
4.1 II (районний) етап	участь	5
	призер	10
	перемога	15
4.2 III (обласний) етап	участь	10
	призер	15
	перемога	20
4.3 IV (всеукраїнський) етап	участь	30
	призер	35
	перемога	40
5. Участь у предметних конкурсах (Кенгуру, Колосок, Найрозумніший інші)	участь	4
	певні досягнення	5-10
6. Участь у загальношкільних заходах	співучасник	3
	участь	5
	перемога	10
7. Участь у шкільних спортивних змаганнях	участь	3
	перемога	5
8. Участь у гуртках та секціях		0-10
9. Заохочення за гарну поведінку та дотримання правил		1-15
10. Штрафні санкції	запізнення на перший урок	-1
	пропуск уроків без поважної причини	-5
	пропуск уроків протягом дня	-2
	неналежний зовнішній вигляд	-2
	неналежна поведінка в школі	-5-10

Відповідно загальний рейтинг учня – ZP_y розраховується за формулою (3.3):

$$ZP_y = P_y + \sum B_d, \quad (3.3)$$

де $\sum B_d$ – сума балів за видами діяльності в табл. 3.7

Застосування розробленого рейтингу має сприяти підвищенню рівня зацікавленості кожного учня у підвищенні власної успішності та

результативності. Як наслідок зростанню рівня успішності класу і загального показнику рейтингу навчального закладу в цілому.

Отже, за результатами проведених досліджень запропоновано стратегію впровадження сучасних форм навчальної діяльності в закладі загальної середньої освіти Запорізький колегіум № 98. Ефективність її реалізації безпосередньо залежить від успішності використання сучасних форм освітньої діяльності в рамках блоку «Реалізація. Діджиталізація освіти», а також оцінки досягнень учнів в межах блоку «Моніторинг».

В подальшому перспективним в роботі Запорізького колегіуму № 98 є вдосконалення діяльності не тільки за рахунок реалізації запропонованої стратегії, а й за рахунок проведення активної методичної роботи, постійного підвищення рівня професіоналізму та кваліфікації викладачів, запровадження сучасних технологій навчання.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті виконання досліджень в рамках підготовки кваліфікаційної роботи магістра вдалося досягти поставленої мети, а саме визначено сутність та особливості розробки та реалізації стратегії впровадження сучасних форм навчальної діяльності в закладі загальної середньої освіти «Запорізький колегіум № 98».

Досягнення поставленої мети стало можливим за рахунок виконання сформульованих в кваліфікаційній роботі завдань, а саме:

- визначено місце загальної середньої освіти в структурі освіти;
- систематизовано методи та форми організації навчальної діяльності в закладах середньої освіти;
- з'ясовано сутність та значення дистанційної освіти та її перспективи в загальній середній школі;
- досліджено стан загальної середньої освіти в Україні, визначено перспективи її розвитку;
- проаналізовано стан та тенденції запровадження та використання сучасних методів та технологій навчання в сфері загальної середньої освіти;
- охарактеризовано основні напрямки та результати діяльності закладу загальної середньої освіти Запорізький колегіум № 98;
- проаналізовано рівень та ефективність методичної роботи в закладі середньої освіти Запорізький колегіум № 98;
- досліджено практичні аспекти використання сучасних форм навчання та організації освітнього процесу в Запорізькому колегіумі № 98;
- розроблено стратегію впровадження сучасних форм організації навчальної діяльності в Запорізькому колегіумі № 98.

В роботі визначено, що освіта є основою формування потужної та міцної держави. Загальна середня освіта, в свою чергу, є початковою та

базовою ланкою у процесі навчання та формуванні особистості. Вона спрямована головним чином на досягнення ключових компетентностей (мовленнєвої, інформаційно-комунікаційної, математичної, природничо-наукової, екологічної, соціально-культурної) кожним учасником освітнього процесу.

Процес навчання в кваліфікаційній роботі визначено як пізнавальну діяльність, що чітко організована та розпланована, передбачає налагодження спільної діяльності між вчителем та учнями, які відповідно виконують функції з викладання та засвоєння знань. В роботі систематизовано основні складові процесу навчання: мета, закономірності, функції, учасники, компоненти та результати. Особливої уваги заслуговує систематизація принципів організації ефективного процесу навчання.

В роботі визначено, що організація навчальної діяльності може здійснюватися в різних формах (індивідуальна, групова, колективна) та передбачає застосування різних методів навчання, які можна класифікувати за джерелом знань, етапом навчання, способом керівництва, логікою навчання, дидактичними цілями, характером пізнання.

Сучасним напрямком організації навчальної діяльності в загальній середній школі є запровадження дистанційної форми освіти, яка є формою організації навчальної діяльності, за умов якої вся навчальна діяльність, або її частина здійснюється за умов активного використання сучасних інформаційних технологій та засобів зв'язку, передбачає, що учасники навчального процесу є територіально віддаленими один від одного.

В роботі узагальнено проблеми, що пов'язані з впровадженням та реалізацією дистанційного навчання. Серед них визначено: страх та неготовність, технічні проблеми, обмеженість доступу до освітніх on-line платформ, недисциплінованість, недосконалість відчуття часу. В якості найбільш поширених засобів організації on-line комунікацій вчителя та учнів під час дистанційного та змішаного навчання визначено блог, відеоконференції, чати, соціальні мережі, поштові сервіси тощо.

Також в роботі узагальнено базові цифрові інструменти для організації дистанційної навчальної діяльності учнів, а саме: для організації вебінарів, спілкування через месенджери, управління груповою роботою, залучення до проведення опитувань, налагодження спільної роботи з документами, забезпечення візуалізації, створення презентацій, ментальних карт, для роботи із хмарними сервісами, віртуальними цифровими дошками.

Важливим етапом запровадження дистанційної освіти є оцінка його ефективності. В роботі визначено структурні етапи оцінки якості освіти, які об'єднані у певні блоки.

В другому розділі кваліфікаційної роботи магістра здійснено аналіз статистичних даних щодо стану та перспектив освіти в Україні. Загалом проаналізовано динаміку кількості осіб, які здобувають освіту за різними рівнями. Визначено, що найбільшу частку серед них складають учні загальноосвітніх середніх навчальних закладів.

Структура закладів загальної середньої освіти в країні наразі перебуває в стані певного реформування, метою якого є оптимізація їх структури: закриття малокомплектних закладів освіти, скорочення кількості закладів вечірньої форми навчання. Також визначено існування диспаритету структурі закладів загальної середньої освіти: переважання кількості закладів освіти в сільській місцевості в порівнянні з місцевою при одночасно досить низькому рівні наповнюваності класів.

Також в роботі здійснено аналіз діяльності щодо фінансування середньої освіти. Основними джерелами є: видатки місцевих бюджетів, держбюджету та освітні субвенції.

Аналіз стану запровадження та використання сучасних методів та технологій навчання в сфері загальної середньої освіти довів існування суттєвих проблем. Головним стримуючим фактором є недостатній рівень забезпеченості учасників освітнього процесу комп'ютерною технікою, а також обмеженість у використанні різних інструментів в процесі впровадження дистанційного навчання.

В якості об'єкта дослідження кваліфікаційної роботи магістра обрано заклад загальної середньої освіти «Запорізький колегіум № 98» Запорізької міської ради Запорізької області, який є закладом профільного навчання I-III ступеня. В роботі проаналізовано структуру педагогічного колективу закладу за віком, рівнем освіти, педагогічною категорією. Визначено високий професіоналізм педагогів, їх готовність до постійного навчання та розвитку.

В діяльності Запорізького колегіуму № 98 значна увага приділяється організації методичної роботи, метою якої є створення умов та надання допомоги кожному окремому педагогу щодо розвитку викладацької майстерності, підвищення рівня кваліфікації, розвитку творчого потенціалу.

Робота методичної служби закладу є чітко структурованою та комплексною. Активна діяльність здійснюється в напрямку підтримки молодих та новопризначених педагогів, забезпечення та створення сприятливих умов для самостійної освіти та професійного зростання педагогічних працівників.

Визначено, що особливої актуальності методична робота набуває в умовах реформування освіти, зміни її характеру, запровадження дистанційної освіти. В діяльності Запорізького колегіуму № 98 активно використовувалися різні інструменти дистанційної освіти, з якими педагогічні працівники ознайомлювалися поступово під час спеціальних семінарів, тренінгів, методичних рад. Не зважаючи на активне застосування різноманітних сучасних інформаційних технологій, їх функціонал в більшості використовувався вчителями обмежено та стандартно. В якості базових використовувались такі програмні продукти: Google Classroom, Google Диск, ZOOM, Viber, електронна пошта, сервіс Naurok, You Tube.

Свідченням ефективності застосування різних методів та технологій навчання є рівень успішності учнів. Впровадження дистанційної освіти, не зважаючи на існування певних труднощів та обмежень як у учнів, так і у вчителів, позитивним чином вплинули на рівень успішності навчальної діяльності учнів Запорізького колегіуму № 98. Однак, визначено, що

зростання успішності учнів не є свідченням ефективності процесу дистанційної освіти.

З метою підвищення ефективності діяльності Запорізького колегіуму № 98, забезпечення високого рівня підготовки учнів розроблено стратегію впровадження сучасних форм навчальної діяльності. Її місією є налагодження ефективного навчального процесу, що забезпечує високий рівень знань учнів та постійний, безперервний професійний розвиток педагогічних працівників.

Грунтовно досліджено етап реалізації та діджиталізації освіти. В основі аналізу здійснено порівняння програмних продуктів, що використовуються на різних етапах навчальної діяльності: для проведення вебінарів та відеоконференцій (Zoom, Google Meet, Skype, Cisco Webex Meetings), для забезпечення комунікаційного процесу, обміну повідомленнями (Viber, WhatsApp, Telegram, Slack), для управління навчальною груповою роботою (Microsoft Teams, Class Dojo, Google Classroom, Granatum, TrainingSpace), для проведення контролю рівня знань учнів (Kahoot!, Socrative, Plickers, Quizizz, Quizalize, Mentimeter).

За результатами проведених досліджень узагальнено основні інструменти та форми навчальної роботи в рамках здійснення стратегії впровадження сучасних форм навчальної діяльності в закладі загальної середньої освіти Запорізький колегіум № 98.

Запропоновано заходи щодо забезпечення моніторингу навчальної діяльності. В якості основного інструменту запропоновано систему рейтингової оцінки досягнень учнів.

В подальшому перспективним в роботі Запорізького колегіуму № 98 є вдосконалення діяльності не тільки за рахунок реалізації запропонованої стратегії, а й за рахунок:

- підвищення рівня мотивації педагогів до самонавчання;
- проведення активної методичної роботи в напрямку підтримки педагогічних працівників;

– постійного підвищення рівня професіоналізму та кваліфікації викладачів за рахунок активізації їх участі у спеціалізованих вебінарах, семінарах, тренінгах;

– запровадження сучасних інноваційних методів навчання, цифрових технологій.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. ст. 380. Дата оновлення: 24.06.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 10.09.2020 р.).
2. Про повну загальну середню освіту. Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2020. № 31. ст. 226. Дата оновлення: 01.08.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 10.09.2020 р.).
3. Радченко М. Система освіти в Україні й США. *SlideShare*. URL : <https://www.slideshare.net/chinadogs/ss-56352456> (дата звернення 10.09.2020 р.).
4. Головань М. С. Математична компетентність: сутність та структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету*. 2014. №1. С. 35-39. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/53034/6/Holovan_Matematychna_kompetentnist.pdf;jsessionid=EC49CC8A42614B374D96564F7A010132 (дата звернення 10.09.2020 р.).
5. Пушкарьова Т. Інформаційно-комунікаційна компетентність – важливий чинник. *Рідна школа*. 2010. № 9(вересень). С. 9-12. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2010_9_4 (дата звернення 10.09.2020 р.).
6. Формування соціальної компетентності у вихованні дітей. *Соціальна компетентність*. URL : <https://sites.google.com/site/socialnakompetentnist/home/second-1> (дата звернення 10.09.2020 р.).
7. Барадія Н.Г. Компетентнісний підхід в процесі вивчення фінансової грамотності в гімназії. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип. 3. С. 49-52. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/innpred_2018_3_11 (дата звернення 10.09.2020 р.).
8. Володимир Зеленський підписав Закон «Про середню освіту» 2020: деталі. 24 Освіта. URL : https://education.24tv.ua/reforma_shkoli_2020_

ukrayina_zakon_pro_osvitu_shho_zminilosya_n1265099 (дата звернення 10.09.2020 р.).

9. Хомишин І. Напрями реформування шкільної освіти. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки.* - 2018. Вип. 17. С. 86-92. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2018_17_15 (дата звернення 10.09.2020 р.).

10. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти. *Міністерство освіти і науки України.* URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkolacompressed.pdf> (дата звернення 10.09.2020 р.).

11. Лебедева Н.Г., Джурелюк О.Т., Самойленко Д.О. Основи психології і педагогіки: консп. лекц. Алчевськ : ДонДТУ. 2009. 174 с. URL : <http://ukr.vipreshebnik.ru/pedagogika-ta-psikhologiya/1378-protses-navchannya.html> (дата звернення 10.09.2020 р.).

12. Подимова Л.С. Принципи навчання. *Педагогіка* : підручник. Київ. 2014. URL : https://stud.com.ua/49807/pedagogika/printsiipi_navchannya#46 (дата звернення 10.10.2020 р.).

13. Основні закономірності й методологія виховного процесу. *СтудопедуЯ.* URL : https://studopedia.su/16_184578_osnovni-zakonomirnosti-y-metodologiya-vihovnogo-protsesu.html (дата звернення 15.10.2020 р.).

14. Подимова Л.С. Класифікація форм навчання. *Педагогіка* : підручник. Київ. 2014. URL : https://stud.com.ua/49816/pedagogika/klasifikatsiya_form_navchannya (дата звернення 10.10.2020 р.).

15. Шубак Г. Особливості організаційних форм навчальної діяльності учнів у малокомплектній початковій школі. Актуальні питання гуманітарних наук. 2015. Вип. 14. С. 337–344. URL : <http://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/11/014-49.pdf> (дата звернення 10.10.2020 р.).

16. Зайченко І.В. Організація навчальної діяльності учнів на уроці. *Педагогіка* : підручник; 3-те вид., перероб. та доп. Київ : Видавництво Ліра-

К. 2016. 608 с. URL : https://pidru4niki.com/17660404/pedagogika/organizatsiya_navchalnoyi_diyalnosti_uchniv_urotsi (дата звернення 10.10.2020 р.).

17. Подимова Л.С. Класифікація методів навчання. *Педагогіка* : підручник. Київ. 2014. URL : https://stud.com.ua/49813/pedagogika/klasifikatsiya_metodiv_navchannya (дата звернення 10.10.2020 р.).

18. Кузнєцова Т.В. Майстерня дистанційного уроку : презентація. *На Урок: освітній проект*. URL : <https://naurok.com.ua/prezentaciya-maysternya-distancijnogo-uroku-76230.html> (дата звернення 13.10.2020 р.).

19. Дмитрова Л. Переваги та недоліки дистанційного навчання. *Дмитрова : особистий блог*. 2018. URL : <https://dmitrova.com.ua/distancijne-navchannya/perevagi-ta-nedoliki-distancijnogo-navchannya.html> (дата звернення 13.10.2020 р.).

20 . Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі : метод. реком. Київ : ГО «СМАРТ ОСВІТА». 2020. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recome ndazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf> (дата звернення 13.10.2020 р.).

21. Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину: аналітична записка / Л. Гриневич, Л. Ільч, Н. Морзе, В. Прошкін, І. Шемелинець, К. Линьов, Г. Рій. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка. 2020. 76 с. URL : <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/09/organizacziya-osvitnogo-proczesu-v-shkolah-ukrayiny-v-umovah-karantynu-2020.pdf> (дата звернення 13.10.2020 р.).

22. Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році : Лист Міністерства освіти і науки України від 11.08.2020 № 1/9-430. URL : https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/5f33bd14a0460483061713_compressed.pdf (дата звернення 13.10.2020 р.).

23. Рябченко А.О., Бардакова Н.О. Використання рейтингової шкали оцінювання при підведенні підсумків навчальної діяльності учнів за семестр

та рік. Славутич. 2008. 24 с. URL : https://coolschool1.at.ua/index/vikoristannja_rejtingovoji_shkali_ocinjuvannja_pri_pidvedenni_pidsumkiv_navchalnoji_dijalnosti_uchniv/0-327 (дата звернення 13.10.2020 р.).

24. Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти : Наказ МОНМСУ від 13.04.2011 № 329. Офіційний вісник України. 2011 р. № 37. С. 157. Ст. 1539. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0566-11#Text> (дата звернення 13.10.2020 р.).

25. Анненкова І,П. Критерії і показники якості освіти у ВНЗ. Наука і Освіта. 2011. № 8. С. 4–7. URL : https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/8_2011/1.pdf (дата звернення 13.10.2020 р.).

26. Освіта в Україні: виклики та перспективи: інформаційно-аналітичний збірник. Київ. 2020. 293 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2020/metod-zbirka-osvita-ta-covid-2020.pdf> (дата звернення 13.10.2020 р.).

27. Заклади загальної середньої освіти (за даними Міністерства освіти і науки України). Державна служба статистики України. URL : <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 13.10.2020 р.).

27. Особливості навчального року. *Міністерство освіти і науки України*. URL : 2020/2021 <https://mon-covid19.info/> (дата звернення 17.10.2020 р.).

28. В Україні зменшується кількість шкіл, але зростає кількість класів. *НУШ*. URL : <https://nus.org.ua/news/v-ukrayini-zmenschuyetsya-kilkist-shkil-ale-zrostaeye-kilkist-klasiv/> (дата звернення 13.10.2020 р.).

29. У 2019 році на одного учня витратили майже на 2 тисячі гривень більше, ніж рік до того. *НУШ: Нова українська школа*. URL : <https://nus.org.ua/news/u-2019-rotsi-na-odnogo-uchnya-vytratyly-majzhe-na-2-tysyachi-gryven-bilshe-nizh-rik-do-togo/> (дата звернення 13.10.2020 р.).

30. Видатки на освіту. *Міністерство фінансів України*. URL : <https://www.mof.gov.ua/uk/the-reform-of-education?fbclid=IwAR1GIhJCzybeR>

JLyO3E_UxrG_1eXbvFuB62BD1FRJuGAoh7AvpfzG7KBgsk (дата звернення 13.10.2020 р.).

31. Марчук С.С. Науково-теоретичні аспекти контролю і оцінювання навчальної успішності учнів. *Вісник ЗНУ*. 2008. № 1. С. 170-176. URL : https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/ped_2008_1/2008-26-06/marchuk.pdf (дата звернення 13.10.2020 р.).

32. Про колегіум. *Запорізький колегіум № 98*. URL : <http://98.zp.ua/prozorist-ta-vidkritist> (дата звернення 13.10.2020 р.).

33. Профільне навчання. *Запорізький колегіум № 98*. URL : <http://98.zp.ua/prof%D1%96lne-navchannya> (дата звернення 13.10.2020 р.).

34. Звіт директора Запорізького колегіум №98 Хрушкою В.В. за 2019-2020 навчальний рік. *Запорізький колегіум № 98*. URL : <http://98.zp.ua/rezultativnist> (дата звернення 13.10.2020 р.).

35. Педагогічний колектив. *Запорізький колегіум № 98*. URL : <http://98.zp.ua/pedagogichniy-kolektiv> (дата звернення 13.10.2020 р.).

36. Учительська. *Запорізький колегіум № 98*. URL : <http://98.zp.ua/uchitelska> (дата звернення 13.10.2020 р.).

37. Рейтинг шкіл Запоріжжя 2020 року. *МАУП*. URL : <https://osvita.ua/school/rating/76195/> (дата звернення 21.10.2020 р.).

38. Методична робота. *Запорізький колегіум № 98*. URL : <http://98.zp.ua/metodichna-robota> (дата звернення 13.10.2020 р.).

39. Облік навчальних досягнень учнів 1-11 класів за 2019-2020 навчальний рік. *Запорізький колегіум № 98*. URL : <http://98.zp.ua/rezultativnist> (дата звернення 13.10.2020 р.).

40. Облік навчальних досягнень учнів 1-11 класів за 2018-2019 навчальний рік. *Запорізький колегіум № 98*. URL : <http://98.zp.ua/rezultativnist> (дата звернення 13.10.2020 р.).

41. Школа онлайн: як карантин впливає на навчання? *Гре4ка*. <https://gre4ka.info/statti/58263-shkola-onlain-iak-karantyn-vplyvaie-na-navchannia> (дата звернення 23.10.2020 р.).